

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Rozšiřování EU a jeho dopady na ekonomiku vybraných zemí

Kristina Savelyeva

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kristina Savelyeva

Podnikání a administrativa

Název práce

Rozšiřování EU a jeho dopady na ekonomiku vybraných zemí

Název anglicky

The EU enlargement and its impact on selected countries' economy

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je kvantitativní zhodnocení změn v oblasti vývoje ekonomiky vybraných členských zemí EU v kontextu procesu rozšiřování členské základny EU. Práce identifikuje dopady rozšiřování EU na vývoj a výkon ekonomiky EU jako celku a dále pak na vývoj ekonomiky vybraných zemí. Specifikovány jsou změny, ke kterým došlo ve vztahu k procesu rozšiřování (tj. v období před vstupem a následně pak po vstupu do EU). Práce v tomto ohledu poskytuje určitý náhled týkající se dopadů členství v EU, potažmo jejího rozšiřování, na ekonomiky vybraných zemí.

Metodika

- 1) Specifikace cílů
- 2) Vymezení teoretického zázemí, včetně literární rešerše vztahující se k vymezeným cílům
- 3) Sběr datových údajů sekundárního charakteru
- 4) Zpracování kvalitativní a kvantitativní analýzy
- 5) Vymezení nejvýznamnějších výsledků plynoucích z analýzy/analýz a jejich následná diskuse
- 6) Formulování závěrů vztahujících se k cílům bakalářské práce

Doporučený rozsah práce

40 – 50 stran

Klíčová slova

Evropská unie, členské státy, rozšiřování, vliv, dopady, ekonomiky, vývoj, struktura, trend

Doporučené zdroje informací

- DRDLA, M. – JANÍČEK, L. – RAIS, K. *Evropská unie – instituce, ekonomická, bezpečnostní a sociální politika*. Praha: Computer Press, 2002. ISBN 80-7226-819-8.
- FIALA, P. – PITROVÁ, M. – KANIOK, P. *Rozšiřování ES/EU*. V Brně: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2001. ISBN 80-210-2645-6.
- KRUGMAN, P. R. – OBSTFELD, M. *International economics : theory and policy*. Boston: Pearson Addison-Wesley, 2009. ISBN 978-0-321-49304-0.
- NORDHAUS, W. D. – SAMUELSON, P. A. *Ekonomie : 19. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.
- PITROVÁ, M. – FIALA, P. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2.
- RUSEK, A. – LACINA, L. *Evropská unie : trendy, příležitosti, rizika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-077-2.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 5. 1. 2017

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 26. 1. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Rozšiřování EU a jeho dopady na ekonomiku vybraných zemí" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. Ing. Luboši Smutkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky, kterými přispěl k vypracování této práci.

Rozšiřování EU a jeho dopady na ekonomiku vybraných zemí

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na vývoj jednotlivých ekonomik v procesu postupného rozšiřování základny Evropského společenství. Proces rozšiřování následoval několik desítek let. Každá následující vlna působila různě jak na základnu Evropské unie, tak i na nově přistupující státy. Cílem bakalářské práce je kvantitativní vyhodnocení ekonomických změn a identifikace pozitivních a negativních dopadů procesů rozšiřování Evropské unie. První část této práce zohledňuje stručný přehled přistoupení nových členů EU a zaměřuje se na změny během období před vstupem a po vstupu do EU. Literární rešerše vyhodnocuje připravenost ekonomiky nových členů a následně vyvolané ekonomické dopady. Druhá část práce se zabývá analýzou v oblasti změn hlavních makroekonomických ukazatelů dvou států a následně výzkumem vlivu rozšíření na celkovou ekonomiku Evropské unie. Pro analýzu byly vybrány Finsko a Rakousko, které přistoupily do Evropské unie během čtvrté vlny rozšíření. Pomocí makroekonomické analýzy byl zjištěn pozitivní vliv integrace na ekonomiky Finska a Rakouska. Za pomoci regresní analýzy lze konstatovat, že vstup Rakouska do EU měl větší přínos pro celkovou ekonomiku EU. Dále byly vyhodnoceny jednotlivé rozšíření z hlediska působení na HDP EU. Podle provedené analýzy lze považovat třetí rozšíření jako nejvíce přínosnější pro ukazatel HDP EU.

Klíčová slova: Evropská unie, EU, integrace, ekonomika, Evropa, přínosy, dopady, krize, euro, členské země, ekonomické ukazatele, HDP, inflace

The EU enlargement and its impact on selected countries' economy

Abstract

This bachelor thesis focuses on the development of individual economies in the process of gradual expansion of the European Economic Community base. The enlargement process lasted several decades. Each successive wave had different effects in terms of both influencing the European Union base and the newly acceding countries. The aim of the bachelor thesis is quantitative evaluation of economic changes and identification of positive and negative impacts of the enlargement process of the European Union. The first part of this work takes into account the brief process of accession of new EU members and focuses on changes during pre-accession and post-EU accession. Literary research evaluates the readiness of new members' economies and subsequent economic impacts. The second part of the thesis deals with the analysis referred to the changes in the main macroeconomic indicators of the two states and the study of the impact of enlargement on the overall economy of the European Union. For the analysis were selected Finland and Austria, which acceded to the European Union during the fourth wave of enlargement. This macroeconomic analysis has helped to identify the positive effects of the integration process on the Finnish and Austrian economies. With regression analysis, it can be said that Austria's accession to the EU has had a greater impact on the overall EU economy. Furthermore, each of the enlargements was assessed individually in terms of its impact on EU GDP. According to the analysis, third enlargement can be considered as the most beneficial for the EU GDP indicator.

Keywords: European Union, EU, integration, economy, Europe, benefits, impacts, crisis, euro, member countries, economic indicators, GDP, inflation

Obsah

1 Úvod.....	13
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika.....	14
3 Teoretická východiska	17
3.1 Idea evropského společenství	17
3.2 Fáze ekonomické integrace v historických datech	17
3.3 Evropského společenství uhlí a oceli	18
3.3.1 Ekonomický vliv ESUO na členy sdružení.....	18
3.4 Evropské hospodářské společenství a vnitroregionální obchod.....	19
3.4.1 Evropský měnový systém jako ekonomické opatření.....	20
3.4.2 Dopad ropné krize na členy Společenství.....	20
3.5 První vlna rozšíření: přistoupení Dánska, Irska a Spojeného Království.....	21
3.5.1 Ekonomické důsledky vstupu Dánska do EU.....	21
3.5.2 Ekonomické důsledky vstupu Spojeného království do EU.....	22
3.5.3 Ekonomické důsledky vstupu Irska do EU.....	22
3.6 Druhá vlna rozšíření: přistoupení Řecka.....	23
3.6.1 Ekonomické důsledky vstupu Řecka do EU.....	23
3.7 Třetí vlna rozšíření: přistoupení Portugalska a Španělska.....	24
3.7.1 Ekonomické důsledky vstupu Španělska a Portugalska do EU.....	25
3.8 Společný trh a Jednotný evropský akt: úkoly, význam, výsledky.....	26
3.9 Čtvrtá vlna rozšíření: přistoupení Finska, Švédska, Rakouska.....	27
3.9.1 Ekonomické důsledky vstupu Finska do EU.....	27
3.9.2 Ekonomické důsledky vstupu Švédska do EU.....	28
3.9.3 Ekonomické důsledky vstupu Rakouska do EU.....	29
3.10 Hospodářská a měnová unie.....	29
3.11 Pátá vlna rozšíření. Východní rozšíření EU.....	30
3.11.1 Dopady východního rozšíření na ekonomiku EU.....	31
3.11.2 Ekonomické a sociální transformace.....	32
3.12 Šestá vlna rozšíření: přistoupení Bulharska a Rumunska.....	33
3.12.1 Ekonomické důsledky vstupu Rumunska do EU.....	34
3.12.2 Ekonomické důsledky vstupu Bulharska do EU.....	35
3.13 Sedmé rozšíření EU: přistoupení Chorvatska.....	35
3.13.1 Ekonomické důsledky vstupu Chorvatska do EU.....	36
4 Vlastní práce	38
4.1 Finsko.....	38

4.1.1	Dynamika vývoje HDP.	38
4.1.2	Dynamika vývoje nezaměstnanosti.....	39
4.1.3	Dynamika vývoje inflace.	40
4.1.4	Dynamika vývoje obchodní bilance.....	41
4.1.5	Dynamika vývoje veřejného dluhu.	42
4.2	Rakousko.....	43
4.2.1	Dynamika vývoje HDP.	43
4.2.2	Dynamika vývoje nezaměstnanosti.....	44
4.2.3	Dynamika vývoje inflace.	45
4.2.4	Dynamika vývoje obchodní bilance.....	45
4.2.5	Dynamika vývoje veřejného dluhu.	46
4.3	Regresní analýza HDP (Finsko-EU).	47
4.4	Regresní analýza HDP (Rakousko-EU).	49
4.5	Analýza dopadů procesu rozšiřování na HDP EU.	51
5	Výsledky a diskuse	53
6	Závěr.....	57
7	Seznam použitých zdrojů.....	58
8	Přílohy	60
8.1	Makroekonomické přepočty. 1990-2000 – Finsko.	60
8.2	Makroekonomické přepočty. 1990-2000 – Rakousko.	63
8.3	Meziroční změny HDP 1995-2000. EU, Finsko, Rakousko	66
8.4	Analýza HDP EU 1960-2016.....	67

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Vzorce.....	15
Tabulka 2: Vzorce.....	15
Tabulka 3: Vzorce.....	15
Tabulka 4 Podíl obchodu členských zemí v rámci EHS (%).....	20
Tabulka 5: Makroekonomické ukazatele Finska 1990-2000.....	38
Tabulka 6: Makroekonomické ukazatele Rakouska 1990-2000.....	43
Tabulka 7: Vývoj nezaměstnanosti v Rakousku 1990-2000.....	44
Tabulka 8: Výpočty v Excelu.....	47
Tabulka 9: Výpočty v Excelu.....	49
Tabulka 10: Hodnocení přistoupení do EU. Finsko.....	55
Tabulka 11: Hodnocení přistoupení do EU. Rakousko.....	55
Tabulka 12: Výsledky vlivu Finska a Rakouska na ekonomiku EU.....	56
Tabulka 13: Vyhodnocení meziročních změn HDP.....	56
Tabulka 14: Makroekonomické ukazatele Finska. Tabulka pro vlastní výpočty.	60
Tabulka 15: HDP. 1990-1995 - Finsko.....	60
Tabulka 16: HDP. 1995-2000 - Finsko.....	60
Tabulka 17: Nezaměstnanost. 1990-1995 - Finsko.....	61
Tabulka 18: Nezaměstnanost. 1995-2000 - Finsko.....	61
Tabulka 19: Inflace. 1990-1995 - Finsko.....	61
Tabulka 20: Inflace. 1995-2000 - Finsko.....	61
Tabulka 21: Obchodní bilance. 1990-1995 - Finsko.....	62
Tabulka 22: Obchodní bilance. 1995-2000 - Finsko.....	62
Tabulka 23: Veřejný dluh. 1990-1995 - Finsko.....	62
Tabulka 24: Veřejný dluh. 1995-2000 - Finsko.....	62
Tabulka 25: Aritmetický průměr, Směrodatná odchylka, Variační koeficient. Finsko.....	63
Tabulka 26 Makroekonomické ukazatele Rakouska. Tabulka pro vlastní výpočty.	63
Tabulka 27: HDP. 1990-1995 - Rakousko.....	63
Tabulka 28: HDP. 1995-2000 – Rakousko.....	64
Tabulka 29: Nezaměstnanost. 1990-1995 - Rakousko.....	64
Tabulka 30: Nezaměstnanost. 1995-2000 – Rakousko.....	64
Tabulka 31: Inflace. 1990-1995 – Rakousko.....	64

Tabulka 32: Inflace. 1995-2000 – Rakousko	65
Tabulka 33: Obchodní bilance. 1990-1995 – Rakousko.....	65
Tabulka 34: Obchodní bilance. 1995-2000 – Rakousko.....	65
Tabulka 35: Veřejný dluh. 1990-1995 – Rakousko	65
Tabulka 36: Veřejný dluh. 1995-2000 – Rakousko	66
Tabulka 37: Aritmetický průměr, Směrodatná odchylka, Variační koeficient. Rakousko	66
Tabulka 38: Meziroční změna HDP. 1995-2000 – EU, Finsko, Rakousko.....	66
Tabulka 39: Analýza HDP EU: 1960-2016	67
Graf 1: Vývoj HDP v letech 1990-2000	39
Graf 2: Vývoj nezaměstnanosti v letech 1990-2000.....	40
Graf 3: Vývoj inflace ve Finsku v letech 1990-2000.....	41
Graf 4: Vývoj obchodní bilance Finska v letech 1990-2000	41
Graf 5: Vývoj veřejného dluhu Finska 1990-2000	42
Graf 6: Vývoj HDP Rakouska 1990-2000	43
Graf 7: Vývoj inflace v Rakousku 1990-2000.....	45
Graf 8: Vývoj obchodní bilance v Rakousku 1990-2000	46
Graf 9: Vývoj veřejného dluhu v Rakousku 1990-2000.....	46
Graf 10: Regresní přímka HDP. Finsko-EU	47
Graf 11: Regresní přímka HDP. Rakousko-EU	49
Graf 12: Dynamika vývoje HDP 1960-2016	51

Seznam použitých zkratk

EU – Evropská unie

ESU – Evropské sdružení uhlí a oceli

EHS - Evropské hospodářské společenství

USA – United States of America (Spojení státy americké)

HDP – Hrubý domácí produkt

ES – Evropské společenství

HMU - Hospodářská a měnová unie

ECU – European Currency Unit (Evropská měnová jednotka)

ECSC/ESUO – European Coal and Steel Community/Evropská společenství uhlí a oceli

SRN – Spolková republika Německo

JEA – Jednotný evropský akt

EMS – Evropský měnový systém

SVE – Střední a Východní Evropa

1 Úvod

Po zvýšení počtu členských států Evropské unie (dále EU) na 28 zemí se konformace EU významně změnila. Tato různorodost se projevuje v mnoha odvětvích. EU se rychle rozšířila nejen rozlohou, ale i na úrovni sociálně ekonomického vývoje, stavu systému tržní ekonomiky a demokratické svobody. Změna zasáhla vztahy mezi státy i životy občanů. Evropské země se zavázaly, že budou v klidu vyřešeny všechny sporné otázky a domluvily se na spolupráci v rámci celoevropských institucí. Práce se zabývá tím, že zkoumá jednotlivé kroky rozšiřování EU a analyzuje dopady jak na ekonomiky nově přijatých členských států, tak i na ekonomiku EU.

Při analýze literatury a dokumentů k vybranému tématu byl důkladně prostudován vývoj evropské integrace. Každé nové rozšíření v historii rozvoje Evropské unie bylo odrazovým můstkem pro jednotnou budoucnost Společenství. V práci byly vyčleněny hlavní etapy vývoje evropské integrace. Procesy integrace v Evropě se začaly aktivně rozvíjet po skončení druhé světové války. Vytvoření Evropského sdružení uhlí a oceli (ESUO), Evropského hospodářského společenství (EHS) a Euratomu v padesátých letech 20. století znamenalo začátek praktické integrace, budování a institucionalizace budoucnosti EU. Během následujících 30 let se však základní smlouvy prakticky nezměnily. Kvalitativní změny v EHS a globální transformace světového systému v devadesátých letech pomohla zavést novou fázi evropské integrace, která byla v roce 1993 poznamenána podepsáním Smlouvy o Evropské unii, která se zásadně lišila od předešlých základních smluv. Jako předmět zkoumání praktické části byly vybrány ekonomiky Finska a Rakouska, které přistoupily k Evropské unii během čtvrtého rozšíření. Kvantitativně byly prozkoumány hlavní makroekonomické ukazatele. V průběhu evropské integrace měl každý stát svoji vlastní cestu a zájmy o přistoupení, ale ne každý stát byl připraven k okamžitému přijetí do Společenství. Od většiny z nich bylo požádáno o úplnou transformaci všech ekonomických a sociálních odvětvích.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je kvantitativní zhodnocení změn v oblasti vývoje ekonomiky vybraných členských zemí EU v kontextu procesu rozšiřování členské základny EU. Práce identifikuje dopady rozšiřování EU na vývoj a výkon ekonomiky EU jako celku a dále pak na vývoj ekonomiky vybraných zemí. Specifikovány jsou změny, ke kterým došlo ve vztahu k procesu rozšiřování (tj. v období před vstupem a následně pak po vstupu do EU). Práce v tomto ohledu poskytuje určitý náhled týkající se dopadů členství v EU, potažmo jejího rozšiřování, na ekonomiky vybraných zemí.

2.2 Metodika

První část této práce zkoumá dopady členství EU na ekonomiku jednotlivých zemí. Literární rešerše poskytuje přehled o tom, co by měla země splnit při rozhodování o členství, v jakém stavu byla ekonomika před vstupem do EU a následně o tom, jaké přínosy nebo naopak negativní dopady se projevily po vstupu do EU. Při psaní teoretické části byla použita především literatura, která zkoumá problematiku integrace EU a také ekonomické údaje, získané prostřednictvím internetových stránek (Eurostat, Světová banka).

Druhá část této práce zahrnuje analytickou práci a sběr datových údajů makroekonomického charakteru. Pro analýzu v praktické části byly v rámci čtvrtého rozšíření EU vybrány Finsko a Rakousko. Po sestavení tabulek s hlavními makroekonomickými ukazateli (HDP, úroveň nezaměstnanosti, úroveň inflace, obchodní bilance, veřejný dluh) byla provedena důkladná analýza. První úsek je období před vstupem do EU a druhý úsek je období po vstupu do EU. U každého makroekonomického ukazatele, v úsecích před vstupem a po vstupu do EU, bylo vypočítáno meziroční tempo růstu a průměrné tempo růstu. Výpočty byly provedené pomocí geometrického průměru, bazického indexu, řetězového indexu, aritmetického průměru, směrodatné odchylky a variačního koeficientu. K tomu byly použité vzorce z tabulek číslo 1 a 2.

Tabulka 1: Vzorce

Geometrický průměr	Bazický index	Řetězový index
$\bar{x}_g = \sqrt[N]{x_1 + x_2 + \dots + x_N}$	$I_t = \frac{y_t}{y_0}$	$k_t = \frac{y_t}{y_{t-1}}$

Zdroje tabulek 1,2 a 3 - vlastní zpracování

Tabulka 2: Vzorce

Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Variační koeficient
$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^r x_j n_j$	$s_x = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n}}$	$v = \frac{s_x}{\bar{x}} \cdot 100$

Tato analýza ukazatelů pomáhá zjistit, zda byly v ekonomice nových členů pozitivní, negativní nebo neutrální změny.

Jedním z cílů této práce je zjistit, jak proces rozšíření ovlivňuje ekonomiku celé EU. Pro splnění daného cíle byla v druhé části analytické práce provedena regresní analýza HDP. Za ovlivňující hodnotu X byly vybrány přepočítané ukazatele HDP Finska a Rakouska, za ovlivnitelnou hodnotu Y byly vybrány přepočítané hodnoty HDP EU. Hodnoty HDP byly převedeny na meziroční změny a poté analyzovány regresní analýzou. Pro zjištění působení nových států v kontextu rozšíření EU byl prozkoumán první pětiletý časový úsek po přistoupení, tedy od roku 1995 do roku 2000. Při provedení analýzy byly použity vzorce z tabulky číslo 3 a taktéž počítačový software MS EXCEL. Všechny výpočty provedené v této práci jsou uvedeny v přílohách.

Tabulka 3: Vzorce

Regresní rovnice	Standardní chyby	Koeficient korelace	Koeficient elasticity	Koeficient determinace
$b = \frac{\overline{y\bar{x}} - \bar{y} \cdot \bar{x}}{x^2 - (\bar{x})^2}$ $a = \bar{y} - b\bar{x}$	$\sigma_x = \sqrt{x^2 - (\bar{x})^2}$ $\sigma_y = \sqrt{y^2 - (\bar{y})^2}$	$r_{xy} = \frac{\overline{y\bar{x}} - \bar{y} \cdot \bar{x}}{\sigma_x^2} \cdot \frac{\sigma_x}{\sigma_y}$	$E = b \cdot \frac{\bar{x}}{\bar{y}}$	$R = r_{xy}^2$

Regresní rovnice popisuje vztah mezi hodnotami jedné proměnné (x) a pozorovanými hodnotami druhé proměnné (y).

Pro zjištění citlivosti závislého ukazatele Y při změně nezávislého ukazatele X, byla nalezena hodnota elasticity. Koeficient elasticity je indikátor, který charakterizuje míru citlivosti ekonomické hodnoty ve vztahu k faktorům, na nichž závisí. V závislosti na absolutní hodnotě se koeficient elasticity rozlišuje:

1. $|E| > 1$, když parametr roste o vyšší rychlost, než jiný faktor.
2. $E = 1$, když se zvažovaný parametr zvyšuje stejnou rychlostí jako faktor, který na ni působí;
3. $0 < E < 1$ pokud je rychlost růstu uvažovaného parametru menší než rychlost změny druhého faktoru;
4. $E = 0$ nebo absolutní nepružnost, pokud změna jakéhokoli parametru nemá vliv na hodnotu zvažovaného faktoru.

Koeficient determinace je zpravidla považován za hlavní ukazatel odrážející měřítko kvality regresního modelu. *Vyjadřuje podíl, jakým je rozptyl závisle proměnné veličiny vysvětlen změnami nezávisle proměnné.*¹

Korelační koeficient charakterizuje existenci lineárního vztahu mezi dvěma veličinami. Koeficient korelace nabývá hodnot v intervalu od -1 do 1, kde hodnota -1 znamená silnou přímou závislost, hodnota 1 vypovídá o úměrné závislosti a hodnota 0 označuje, že v dané situaci nelze prokázat závislost. Při vyhodnocení významnosti koeficientu korelace byl použit T-test, který je testován na hladině významnosti 0,05. Hodnota t-statistiky je nalezena pomocí vzorce:

$$t = \frac{r}{\sqrt{1 - r^2}} \cdot \sqrt{n - 2}$$

Dále musí být hodnota t-statistiky porovnána s kritickou hodnotou, kterou lze najít v tabulce kritických hodnot Studentova t rozdělení, kde se stupeň volnosti počítá jako $n-2$.

Pro zhodnocení vlivů rozšiřování na celkovou ekonomiku EU byl vybrán ukazatel HDP EU a jeho vývoj v období 1960 – 2016. Dané období bylo vybráno z důvodu existence dat v databázi Světové banky. Původní hodnoty byly ponechány v dolarech, ale přepočítány pomocí řetězového a bazického indexu, obdobným způsobem jako při vyhodnocení vývoje makroekonomických ukazatelů Rakouska a Finska.

Závěrečná kapitola této práce obsahuje diskusi a vyhodnocení výsledků dosažených v analytické a teoretické části.

¹ [online]. [cit. 2018-01-08]. Dostupné z: <http://kps.pdf.cuni.cz/skalouda/pokrocili/korelacni.htm>

3 Teoretická východiska

3.1 Idea evropského společenství

EU je největší nadnárodní sdružení na světě, které bylo založené na dobrovolném a mírovém základě s vysoce rozvinutou organizační strukturou. Rozšíření Evropské unie poskytuje historickou příležitost vytvořit v Evropě velký prostor svobody, harmonie a prosperity. Ve věku globalizace a globálního sjednocení je zřejmé, že samostatný národní stát je příliš malý k vyřešení různých problémů. EU není stát, ale přebírá funkce, které jsou pro stát zvláštní. Jeho právní rozhodnutí přímo ovlivňují každodenní život všech občanů. EU je největší zóna volného obchodu a hlavní investiční centrum moderního světa, proto evropské společenství hraje významnou roli v mezinárodních vztazích. *Stejně jako fenomén rozšiřování neodmyslitelnou součástí vývoje ES/EU, je jeho důležitým konstitutivním prvkem postupující úsilí o prohlubování evropské integrace.*² Interakce evropských států umožnila, a to především v hospodářské a měnové sféře, aby Evropská unie usilovala o prvenství v globálních procesech, zavedení jednotné evropské měny, a aby zaujala silnou pozici na světových finančních trzích.

3.2 Fáze ekonomické integrace v historických datech

- 1) Evropské společenství uhlí a oceli (1950-1951)
- 2) Evropské hospodářské společenství (1958-1961) a Euratom (1957)
- 3) Celní unie (1968-1986)
- 4) První vlna rozšíření – 1. ledna 1973 Dánsko, Irsko a Spojené království přistupují k EU.
- 5) Druhá vlna rozšíření – 1. ledna 1981 do EU přistoupilo Řecko
- 6) Třetí vlna rozšíření – 1. ledna 1986 byly do EU přijaty Španělsko a Portugalsko.
- 7) Společný trh a Jednotný evropský akt (1986-1992)
- 8) Čtvrtá vlna rozšíření – 1. ledna 1995 do EU přistoupily Finsko, Rakousko, Švédsko.
- 9) Hospodářská a měnová unie (HMU) (1993-2002)
- 10) Pátá vlna. Východní rozšíření EU (2004)
- 11) Vstup Rumunska a Bulharska do EU (2007)
- 12) Vstup Chorvatska do EU (2013)

² FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Rozšiřování ES/EU*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita. S. 14

3.3 Evropského společenství uhlí a oceli

Během své existence prošla evropská integrace řadou kvalitativních změn. První buňkou budoucí Unie se stala asociace uhelného a ocelářského průmyslu (dále ESUO), kde byly kartelovány dva základní ekonomické sektory šesti zemí. Ke sdružení se připojily: Francie, Německo, Itálie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. Poprvé vlády těchto zemí dobrovolně předaly část své svrchovanosti, ačkoli v jasně definované oblasti. Vytvoření ESUO bylo navrženo Francouzským ministrem zahraničních věcí R. Schumannem. Nová asociace byla koncipována jako otevřená organizace, která by zahrnovala svrchované státy. Tato organizace měla mít orgán, který by byl schopen přijímat rozhodnutí, která jsou závazná pro členské státy. Spojení těžby uhlí a ocelářského průmyslu bylo považováno za vytvoření společných předpokladů pro hospodářský rozvoj první fáze evropského spolku. *Součástí smlouvy byly taky návrhy dalších oblastí integrace (například doprava, zdravotnictví a zemědělství). ECSC bylo významným politickým úspěchem (šlo o počátek evropské integrace), nikoliv však úspěchem ekonomickým.*³ Nejdůležitějším faktorem ve smlouvě o ESUO bylo vytvoření společného trhu. Samozřejmě je třeba mít na paměti, že smlouva byla omezena pouze dvěma odvětví průmyslu a na území pouze šesti zemí. Ale i za těchto podmínek byl společný trh skutečně fungující strukturou. Uhlí a ocelářský průmysl byl pak strategickým průmyslem. Uhlí bylo hlavním zdrojem energie, bylo také zapotřebí pro výrobu oceli. Zároveň tvořilo základ těžkého strojírenství a výroby vojenského vybavení.

3.3.1 Ekonomický vliv ESUO na členy sdružení.

Zahájení činnosti ESUO bylo doprovázeno zhoršením rozporů mezi jejími hlavními účastníky - Francií a Německem, které v roce 1952 vyprodukovaly více než 70% oceli a více než 80% uhlí z celého sdružení. V roce 1949 bylo tavení oceli ve Francii a v Západním Německu přibližně stejné. Během dvou let existence ESUO se tavení oceli v západním Německu zvýšilo o 25% a ve Francii pouze o 10%. Podobná situace byla zaznamenána v uhelném průmyslu. Francouzský uhelný průmysl značně trpěl konkurencí. Bylo nutné uzavřít řadu podniků, zvýšila se nezaměstnanost mezi horníky. V důsledku toho se podíl Francie ve všech produktech ESUO snížil z 26% (1952) na 23,5% (1955), zatímco podíl Německa se v tomto období zvýšil z 37,9% na 40,8%. Vysoká konjunktura v té době byla stimulována soupeřením ve zbrojení, pomocí které upřednostnila relativně rychlý růst

³ RAIS, Karel a Miloš DRDLA. *Evropská unie: instituce, ekonomická, bezpečnostní a sociální politika*. S.7

produktů ESUO. Od roku 1952 do roku 1955 se výroba oceli zvýšila o 26%. Účastníci ESUO zahájili silnou ofenzívu na zahraničních trzích.

Udržením průmyslových odvětví pod kontrolou a vytvoření společného trhu s tímto zbožím, vyřešili členové ESUO dva problémy.

- 1) Přispěli k modernizaci celé národní ekonomiky
- 2) Byla vyloučena možnost, že se jedna ze zúčastněných zemí začne připravovat k válce.

3.4 Evropské hospodářské společenství a vnitroregionální obchod.

Zakladatelé EHS byli přesvědčeni příkladem ESUO, a dospěli k závěru, že je třeba rozšířit integrace do jiných sfér hospodářství. 25. března 1957 byly v Římě podepsány dvě smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (dále EHS) a o založení Evropského společenství pro atomovou energii (dále Euratom). *EHS sice stálo na nadnárodních principech, ale mezi ESUO a EHS byl významný rozdíl. EHS mnohem zřetelněji směřovalo k volnému trhu, soustředilo se na všeobecné principy spolupráce, zatímco smlouva o ESUO byla detailně zaměřená a mnohem podrobnější.*⁴

Římská smlouva vstoupila v platnost 1. ledna 1958. V Římské smlouvě o EHS byly zdůrazněny pouze ekonomické cíle. EHS byl koncepčně soudružným programem hospodářské integrace. Prvním krokem v tomto směru bylo vytvoření předčasně zřízené celní unie. Členské státy souhlasily s vytvořením společného vnějšího celního sazebníku a přístup orgánu Společenství k provádění společné obchodní politiky EHS. *Navázání intenzivní ekonomické spolupráce bylo provázeno zvýšením obchodu mezi členskými zeměmi a nárůstem pozitivních hospodářských ukazatelů.*⁵

Účastníci EHS začali podle dohody krok za krokem snižovat celní sazby ve vzájemném obchodě. První snížení o 10 % se uskutečnilo 1. ledna 1959. Dále se tarify téměř každoročně snižovaly a mezera mezi průměrnou a celostátní úrovní byla současně snižována. V důsledku této regrese byl od 1. července 1968 obchod ve společenství osvobozen od cla a obecné celní sazebníky byly zavedeny na jeho vnějších hranicích. O dva roky později se obchodní politika přesunula z působnosti vnitrostátních vlád na kompetence orgánu EU. Celní unie přispěla k rychlému růstu vnitroregionálního obchodu.

⁴ RAIS, Karel a Miloš DRDLA. *Evropská unie: instituce, ekonomická, bezpečnostní a sociální politika*. S.9

⁵ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. S.72

Tabulka 4 Podíl obchodu členských zemí v rámci EHS (%)⁶

	1958	1970
Belgie/Lucembursko	55,4	75,2
Francie	30,9	58,1
SRN	37,9	49,8
Itálie	34,5	51,7
Nizozemsko	58,3	72,6

3.4.1 Evropský měnový systém jako ekonomické opatření.

V roce 1972 byl zaveden režim společné měny, ve kterém banka nemusela udržovat stabilitu kurzu. Od roku 1979 začíná fungovat Evropský měnový systém (dále EMS) na základě nové kolektivní zúčtovací jednotky ECU, která představuje měny všech zúčastněných zemí. *Toto opatření mělo usnadnit ekonomické toky a finanční transakce, chránit měny členských států před nestabilními měnami zvenčí a zároveň ochraňovat konkurenceschopnost členských států na mezinárodním trhu.*⁷

3.4.2 Dopad ropné krize na členy Společenství.

Prudký nárůst cen ropy způsobil růst cen průmyslových výrobků, narušení platební bilance a zhoršení hospodářské situace v západních zemích. Ekonomika členských států EU byla obzvláště postižená, protože více než 60 % energetických potřeb bylo pokryto prostřednictvím dovozu ropy z Blízkého východu. Snížení ziskovosti výroby (v důsledku růstu energetické složky), vedlo ke snížení produkce, zvýšení nezaměstnanosti a zhoršení sociální situace. V roce 1975 byla západní Evropa zasažena první hospodářskou krizí v poválečných letech. V letech 1971-1982 došlo k opakované recesi průmyslové výroby.

Ropné krize donutily země EHS ke snížení energetické náročnosti výroby a diverzifikaci zdrojů energie. *Růst hrubého domácího produktu v rámci členů Evropského společenství, který dosahoval průměrné hodnoty 4,8 % ročně v letech 1961-1973, klesl na 2,1 % v období let 1974-1982.*⁸ Došlo k dlouhé a bolestivé restrukturalizaci ekonomiky. Těžké průmyslové odvětví začalo přecházet na plasty, přístrojové vybavení a elektrotechniku.

⁶ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. S.71

⁷ RAIS, Karel a Miloš DRDLA. *Evropská unie: instituce, ekonomická, bezpečnostní a sociální politika*. S. 13

⁸ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha: Karolinum, 2004. S. 253

3.5 První vlna rozšíření: přistoupení Dánska, Irska a Spojeného Království

V roce 1973 se k Evropskému společenství připojily Spojené království, Dánsko a Irsko. Tato událost je pozoruhodná v tom, že označila EU jako gravitační centrum, které v budoucnu přiláká sousední státy. První rozšíření proběhlo poté, co EHS dokončilo vytvoření celní unie (1970). Vstup Velké Británie a Dánska do celní unie nevytvořil pro ně, ani pro EHS, žádné významné problémy. Úroveň celních sazeb pro průmyslové výrobky byla mírně vyšší než v EHS (*respektive 9,4 % a 7,4 % ceny zboží*)⁹ a v Dánsku dokonce nižší (4,9%)¹⁰. Oba státy se nacházely na stejné úrovni hospodářského a sociálního rozvoje jako členové EU.

3.5.1 Ekonomické důsledky vstupu Dánska do EU.

V roce 1973 se Dánsko stalo první severskou zemí, která se připojila ke Společenství. Grónsko a Faerské ostrovy, které vlastní Dánsko měly samosprávu a měly různé postoje o vstupu do EU. Faerské ostrovy zůstaly mimo Evropské společenství a Grónsko se k němu připojilo spolu s Dánskem, ale v roce 1982 se stáhlo z EU. V úvodním stádiu přistoupení Dánska do EU výrazně prospělo jeho ekonomice. Finanční vztahy Dánska (do reformy jednotné agrární politiky) s touto integrační unií byly vybudovány tak, aby stát mohl získat víc. *Dánsko žádalo, aby vstoupilo bez jakýchkoli přechodných období pro průmyslovou a zemědělskou produkci a podařilo se mu získat francouzskou podporu pro zachování cen na domácím trhu (velmi podobných cenám v ES) hned v době vstupu.*¹¹

Většina záručních plateb EHS v 70. letech byla rozšířena na čtyři produkty: obilí, mléko, máslo a hovězí maso, které představují nejdůležitější články dánského vývozu. Omezený exportní potenciál dánského průmyslu při vstupu do EHS v roce 1973 přinesl naději na zlepšení obchodní a platební bilance země. Dánská vláda se pokoušela obnovit situaci zvýšením hodnoty zemědělského vývozu. To však nebylo dostačující k vyrovnání rychlého nárůstu dovozních nákladů. Pokusy dánské vlády o omezení tohoto růstu narazily na ostrý konflikt mezi ostatními partnery v EHS. Z tohoto důvodu vláda zlikvidovala podnikatelskou činnost a omezila osobní spotřebu v zemi. Byla zavedena silná úvěrová politika, produkce rozpočtových výdajů byly omezené, přímé a nepřímé daně se zvyšovaly. Výsledkem této politiky byl rekordní nárůst nepřímých daní, nárůst cen spotřebního zboží a služeb,

⁹ Vypočteno z European Economy, 2000, No 71; Bulletin Quotidien Europe, Selected Statistics, No 1232, 10.1.2018 S. 2.

¹⁰ Vypočteno z European Economy, 2000, No 71; Bulletin Quotidien Europe, Selected Statistics, No 1232, 10.1.2018 S. 2.

¹¹ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Rozšiřování ES/EU*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita. S.53

zejména u zboží dlouhodobé spotřeby, zvýšená inflace a oslabení dánské koruny, a zvýšená nezaměstnanost.

3.5.2 Ekonomické důsledky vstupu Spojeného království do EU.

V roce 1974 přišli k moci Labouristé a vypracovali několik podmínek pro vstup země do EHS. Hlavním požadavkem vlády bylo snížit příspěvek země na rozpočet EHS tak, aby tento příspěvek odpovídal značné míře v celkovém HDP Společenství. *James Callaghan argumentoval, že už při platbě pouhých 8,5% do společného rozpočtu byla Británie v roce 1973 po SRN druhým největším čistým plátcem. Odhadoval rovněž, že koncem přechodného období by Británie přispívala do rozpočtu 19 % oproti podílu 16,5 % na HDP Společenství.*¹² V referendu, který byl organizován labouristickou stranou, podpořila většina občanů účast v evropské integraci. Kroky přijaté během přípravy Británie ke vstupu do EHS měly různé důsledky. Některé z nich vedly k nárůstu vývozu, zejména do zemí společného trhu. Jiní prudce zvýšili životní náklady, zejména chudých. Za účelem zvýšení ceny britských potravin na úroveň společného trhu byly zavedeny vysoké dovozní cla na maso a některé mléčné výrobky. Zvýšení cen potravin spolu s poklesem sazby v roce 1971 o 10% vedlo k obnovení inflace. V listopadu 1972 byly přijaté přísná omezení růstu mezd a cen. Negativní důsledky vstupu země do EHS ji zasáhly již v roce 1973. V roce 1973 se průmyslový růst zastavil kvůli prudkému růstu cen dovozu surovin a paliv, zejména ropy. Británie se dostala do situace s deficitem obchodního schodku. Ceny potravin se zvýšily o 15%. Náklady na bydlení pro značnou část populace vzrostly o 4%. Pozitivní momenty tohoto kroku byly vyjádřeny růstem průmyslové produkce v roce 1973 o 7,7% a výrazným nárůstem britských investic do zemí společného trhu.

3.5.3 Ekonomické důsledky vstupu Irska do EU.

Irsko se prudce lišilo od Dánska, Británie a Šestky jak z hlediska ekonomického vývoje, tak z úrovně celního sazebníku pro zpracované výrobky. Tato dynamika nemohla ovlivnit hospodářskou integraci, ale pro samotný stát představovala obrovské obtíže. Irsko muselo investovat hodně peněz do svého rozvoje, aby Šestka schválila přístup do Společenství.

Hlavní překážky vstupu Irska do Společenství byly výhradně v politické rovině. Tyto překážky byly způsobeny plnou závislostí státu na Velké Británii a politikou neutrality. Neexistovaly žádné právní překážky vstupu Irska do EU. Účast Irska v EHS byla přínosem pro pastevece, zemědělské vývozce a průmyslníky, jejichž podniky pracovaly pro export, finančníky a pronajímatele, kteří dychtivě

¹² FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Rozšiřování ES/EU*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita. S. 47

vyhledávali svůj kapitál v zemích EHS. *Kromě dotací sektor těžil také z toho, že mohl volně exportovat komodity i výrobky na evropský trh chráněný před světovou konkurencí, zemědělci se tak zbavili své dřívější závislosti na Spojeném království.*¹³ Zároveň účast Irska v EHS mohla zasáhnout střední a malé průmyslové podniky, které byly spojeny s domácím trhem.

Během vstupu Irska do EHS zaostával jeho hrubý domácí produkt 1,5-2 krát v porovnání se zeměmi společného trhu. Ve srovnání s rozvinutými zeměmi zůstala jeho ekonomická struktura převážně archaická, s relativně vysokým podílem zemědělství a nízkou úrovní průmyslu. Ve struktuře irského zahraničního obchodu došlo k významným změnám. Snížila se úloha Velké Británie (v roce 1967 přišlo do země 72% irského exportu, v roce 1972 – 61 %, v roce 1976 - 48%). Význam kontinentálních zemí EHS vzrostl (z 17% v roce 1972 na 24% v roce 1976). Spoléhání se na zahraniční monopoly dalo Irsku přímou závislost na světovém kapitalistickém trhu. Irsko, které mělo výraznější vývozní orientaci, postihla hospodářská krize v letech 1974-1975 silněji než ostatní členské země EHS. V prvním krizovém roce vzrostl hrubý domácí produkt pouze o 1,7%, ve druhém se snížil o 1%. Reálný počet nezaměstnaných v zemi dosáhl 180 tisíc lidí, přibližně 20% z celkové aktivní populace.¹⁴

3.6 Druhá vlna rozšíření: přistoupení Řecka.

Řecko považovalo Společenství za institucionální rámec, do kterého může začlenit svůj demokratický politický systém. Řecko se snažilo posílit svou nezávislost a postavení v regionálním i mezinárodním systému, stejně jako posílení vyjednávací moci, a to zejména ve vztahu s Tureckem, které po invazi a okupaci Kypru (červenec 1974) bylo velkou hrozbou pro Řecko. V této souvislosti se Řecko také snažilo oslabit silnou poválečnou závislost na Spojených státech amerických (USA).

3.6.1 Ekonomické důsledky vstupu Řecka do EU.

Přechodné období bylo charakterizováno silnými pochybnostmi Řecka o některých aspektech evropské integrace. Jedním z hlavních cílů země bylo znovuzvolení svého postavení ve společnosti vytvořením "zvláštního režimu" vztahů a pravidel. Za tímto účelem předložilo Řecko v březnu 1982 memorandum požadující dodatečné rozdíly v provádění některých komunitních politik, jakož i další hospodářskou podporu restrukturalizace řecké ekonomiky. *Společenství většinu požadavků odmítlo s tím, že strukturální problémy Řecka je třeba řešit právě naopak zaváděním komunitárních*

¹³ TUNKROVÁ, Lucie a Robert ZBÍRAL. *Prosazování národních zájmů členských zemí EU: (Velká Británie, Irsko a Dánsko)*. S. 50

¹⁴ Databáze Světové banky

*nástrojů.*¹⁵ Klasickým problémem pro řeckou ekonomiku bylo zemědělství. *Komise konstatovala, že produktivita řeckého zemědělství dosahuje pouze 40 % průměru ES, ale tvoří 16 % celkových nákladů v rozpočtu (ES 5 %) a v zemědělství zaměstnáno 36 % populace (ES pouze 9 %).*¹⁶

Po dosažení členství zahájilo Řecko postupné přizpůsobování svých právních předpisů a odstranění svých protekcionistických politik, což nakonec vedlo k úplné liberalizaci obchodu a pohybu kapitálu a práce. Řecký obchod se v důsledku toho výrazně přeorientoval. V roce 1980 bylo asi 48 procent řeckého vývozu a 40 % dovozů určeno ke státům ES nebo pocházelo ze zemí ES. Do roku 1991 tyto procenta vzrostly na 64 % a 62 %.¹⁷

Bez ohledu na to, že Řecko mělo poměrně rychlé přistoupení do EU, nedokázal řecký průmysl dosud plně konkurovat s ostatními členskými státy. K hlavním důvodům lze přiřadit neschopnost překonání technologického rozdílu a neochotnost plnění vládou důležitých reforem. *Řecko se tak pro mnohé odpůrce rozšiřování evropské integrace stalo příkladem státu, který v ekonomickém směru rozvoji ES neprospěl a v litickém směru po určitou dobu dokonce i prohlubování integrace brzdil.*¹⁸ Řecko od prvních let svého členství v EU, a to jak z hlediska HDP, tak z hlediska dalších ekonomických parametrů, patří mezi nejslabší ekonomiky. Z pohledu hospodářské a sociální sféry se Řecko stalo jedním z členů EU, které získaly největší přínos z poskytnutých prostředků. *Pomoc ze strany EHS tedy dosáhla 3 % hrubého domácího produktu Řecka, ačkoliv ji tato země nepoužila na modernizaci struktur a nedodrží podstatnou část komunitárních pravidel.*¹⁹

3.7 Třetí vlna rozšíření: přistoupení Portugalska a Španělska.

V době přistoupení Španělska a Portugalska do Společenství byl rozšiřující mechanismus rozvinutější a vylepšený. V roce 1985 se Společenství stalo hlavním obchodním partnerem Španělska a Portugalska. Postoj k členství v EU v politických kruzích Španělska a Portugalska byl výrazně odlišný. Ve skutečnosti existoval ve Španělsku konsensus o vstupu do EU. Členství v EU bylo vnímáno jako katalyzátor domácí, ekonomické a politické reformy. Co se týče Portugalska, neexistoval žádný obecný konsensus o členství v komunitách. Současně, navzdory protikladným postojům hlavních politických sil, nedošlo k aktivní veřejné diskusi o problému přistoupení Portugalska k EU. Členství ve Společenství bylo považováno spíše za dalekosáhlou perspektivu

¹⁵ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Rozšiřování ES/EU*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita. S. 76

¹⁶ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Rozšiřování ES/EU*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita. S. 73

¹⁷ [online]. [cit. 2018-01-18]. Dostupné z:

https://photius.com/countries/greece/economy/greece_economy_economic_policy_afte~172.htm

¹⁸ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Rozšiřování ES/EU*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita. S. 82

¹⁹ GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha: Karolinum, 2004. S. 245

než za primární cíl. Nedostatečně vyvinuté zemědělství představovalo pro EHS mnoho ekonomických a politických problémů a s tím související překážky španělské a portugalské integrace do Společenství. Zejména se to projevilo v nesoudržnosti struktury zemědělství a skutečnosti, že vysoce konkurenční španělské a portugalské zboží vstoupilo na trh mnohem dříve než francouzské a italské, což vyvolalo nespokojenost zemědělců. Je charakteristické, že jednání prokázaly další tradiční rysy klasického rozšiřujícího mechanismu, který odráží chování členských států Společenství a zájmy, které by mohly být v důsledku rozšíření narušeny. Dohodou na vstupu nových členů, dostalo Francie, Itálie a Řecko dodatečnou finanční pomoc pro své středomořské regiony během sedmiletého přechodného období, které se nelíbilo Spojenému království a Německu.

3.7.1 Ekonomické důsledky vstupu Španělska a Portugalska do EU.

Středomořské rozšíření v rámci časového úseku bylo nejdelší, ale i přesto, že některé sektory španělské ekonomiky měly problémy (zejména ocelářský průmysl), bylo toto rozšíření zcela robustní a univerzální pro úspěšné přizpůsobení se požadavkům integrace. *Mezi další determinanty ovlivňující španělskou evropskou politiku lze zařadit i geografickou pozici na evropském kontinentu a jeho kulturní a historické vazbě, které se stály v pozadí zlepšení vztahů EU se státy severní Afriky a Latinské Ameriky.*²⁰

Již v počáteční fázi jednání počítalo Španělsko o rovném zacházení ze strany členských států, ale jeho optimismus se značně snížil, když v průběhu jednání bylo konfrontováno s potřebou vzít v úvahu zájmy určitých skupin tuzemských výrobců členských zemí. Poměr tempa růstu dovozu a vývozu po vstupu do EU byl pro Španělsko nepříznivý. V první polovině 80 let převažoval vývoz nad dovozem, pak od roku 1986, po zrušení celních omezení, začal prudký nárůst dovozu (z 7,549 % na 17,183%)²¹, což vedlo k negativnímu saldu zahraniční obchodní bilance. Zvýšení životní úrovně obyvatel přispělo k růstu domácí poptávky, což bylo dále stimulováno zvýšením přílivu zahraničního spotřebního zboží.

V důsledku jednání o rozšiřování středomořského regionu bylo jasné, že pro zajištění a udržení efektivního fungování klasického mechanismu rozšiřování je nezbytné před zahájením jednání

²⁰ ROVNÁ, Lenka, Zuzana KASÁKOVÁ a Jan VÁŠKA, ed. *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii: europeizace vybraných zemí EU*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. S. 203

²¹ Podle údajů Světové banky. [online]. [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.KD.ZG?end=1986&locations=ES&start=1985>

s kandidátskými zeměmi provést vnitřní komunitní reformy. Problémy, které nebyly vyřešeny během jednání se po dokončení úplného přistoupení kandidátských zemí automaticky staly vnitřními problémy Společenství. Vstup Španělska a Portugalska do EU však přispěl k normalizaci hospodářské a politické situace v těchto zemích.

3.8 Společný trh a Jednotný evropský akt: úkoly, význam, výsledky.

Obsahem etapy společného trhu (1986–1992) byl stálý pohyb Společenství směrem k vytvoření jednotného vnitřního trhu, který se od obecného trhu šedesátých let liší svobodou, pohybem nejen zboží, ale také kapitálových služeb, práce a také mnohem větší soudružnosti hospodářských a měnových politik členských států EU. K dosažení tohoto cíle vypracovala Komise Evropské unie bílou knihu, která obsahovala 300 návrhů na odstranění fyzických, technických a daňových překážek, které brání fungování jednotného vnitřního trhu. Navzdory existence celní unie si země EU zachovaly své dovozní omezení, které někdy přesahovaly výměnu zboží dokonce více než zaplacení dovozních plateb. Proto bylo nabízeno úplné odstranění všech omezení obchodu. Obecně byla zakázána státní podpora, daňové úlevy a nevyhnutelné výjimky podléhaly přísné kontrole Evropské komise. Uvedená opatření ukončují potíže při vývozu a dovozu vyplývajících z různých požadavků celní byrokracie.

Členské státy EU se dohodly na vytvoření společného trhu podepsáním v roce 1986 v Lucembursku evropského aktu (dále JEA), který vstoupil v platnost 1. července 1987. Poté byla určena stejná finanční unie. Ve skutečnosti JEA bylo upravenou verzí Římské smlouvy z roku 1957, jakož i následné smlouvy a dohody, které byly základem Evropské unie. K odstranění finančních překážek volného pohybu kapitálu byla ve většině zemích EU zrušena kontrola měny. Přesto bylo během krize v roce 1992 nuceno několik členů se k ní vrátit. Tato kontrola představovala ochranu národní měny před spekulativními útoky prostřednictvím omezení prodeje cizí měny. Odvolání devizových kontrol oslabilo vliv státu na směnný kurz národní měny. Ze strany státu byla omezena možnost provádění devalvace jako nástroj k stimulaci agregátní poptávky a zvýšení úrovně zaměstnanosti. Bylo také omezeno použití revalvace jako nástroj ke snížení inflace. Zrušením devizových kontrol prokázaly státy EU, že použití měnové politiky je pro ně méně důležité než pohyb směrem k jednotnému evropskému trhu.

Významný pokrok byl dosažen v oblasti volného pohybu práce v EU. *Došlo ke zvýšení zaměstnanosti – bylo vytvořeno 1,8 milionu nových pracovních míst a půl milionu jich zaniklo (čistý*

přírůstek je tedy 1,3 milionu míst).²² Do konce roku 1992 bylo dokončeno budování jednotného evropského domácího trhu. Sbližování hlavních makroekonomických ukazatelů zemí EU, vysoký stupeň jejich integrace a zkušenosti získané při provádění integračních programů povolilo EU přejít do nové fáze vývoje. *Nejviditelnější dopady lze pozorovat v oblasti obchodu, především vnitřního obchodu mezi členskými státy EU. Když byly národní trhy více vystaveny konkurenci, došlo ke zlepšení tržní struktury, například restrukturalizaci podniků.*²³ JEA poprvé posílil politickou spolupráci mezi státy EU a představoval ji jako důležitou oblast politické činnosti. Současně smlouva zachovává tradiční mezivládní charakter politické spolupráce, která se uskutečňuje především v zahraniční politice. Státy Společenství nyní mají povinnost nepoškodit vnější vztahy EU.

3.9 Čtvrtá vlna rozšíření: přistoupení Finska, Švédska, Rakouska.

Čtvrté rozšíření bylo nejpřirozenější a bez žádných problémů. Tři státy vstoupily do EU se stejnou úrovní hospodářského, sociálního a politického rozvoje jako státy, které tvořily „integrační jádro“. Všechny tři země mohly vstoupit do EU dřív, ale tato skutečnost byla zpomalena situací „studené války“. *Lze konstatovat, že v poměrně dlouhém předvstupním období (od poloviny osmdesátých let) byla dynamika rakouské, švédské a finské ekonomiky v západoevropském kontextu přijatelná a s jejími poruchami se dokázaly jednotlivé země vypořádat.*²⁴ Tyto země měly status neutrálních nebo nesourodých států, jejichž zachování bylo důležitou podmínkou pro geopolitickou rovnováhu a stabilitu v Evropě.

3.9.1 Ekonomické důsledky vstupu Finska do EU.

V červnu 1990 se Finsko stalo účastníkem jednání o vstupu do Evropského hospodářského prostoru v Bruselu. *Hospodářská recese finské ekonomiky navíc zapříčinila, že se ke vstupu Finska do ES začaly stále více hlásit finské hospodářské subjekty.*²⁵ Rozhodnutí finských orgánů o urychlení procesu přistoupení k Evropské unii bylo taktéž ovlivněno postojem obou neutrálních států, kteří podali žádosti, Rakousko (červenec 1989) a Švédsko (říjen 1990). Na jednání v Bruselu se podařilo finské delegaci získat vyhovující podmínky Evropské komise k podpoře ztrátového zemědělství v

²² TUNKROVÁ, Lucie. *Ekonomická integrace Evropské unie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. S. 51

²³ TUNKROVÁ, Lucie. *Ekonomická integrace Evropské unie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. S. 52

²⁴ KARPOVÁ, Eva. *Hospodářský vývoj Rakouska, Švédska a Finska po vstupu do Evropské unie: komparativní souvislosti a charakteristiky významné pro země střední a východní Evropy*. Praha: Oeconomica, 2006. S. 9

²⁵ ROVNÁ, Lenka, Zuzana KASÁKOVÁ a Jan VÁŠKA, ed. *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii: europeizace vybraných zemí EU*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. S. 228

severské zemi. *Přechodná pomoc sloužila zpočátku k naladění společných principů a postupů, v roce 1995 to bylo pro Finsko 0,72 mld. EUR, např. v roce 1998 to bylo 0,30 mld. EUR především pomoc ke zvýšení produkce mléka a masa.*²⁶

V rozporu s pravidly EU mělo Finsko možnost zachovat svůj systém národní podpory. Hlavním hnacím motorem růstu finského hospodářství po vstupu do EU a výstupu z krize v první polovině devadesátých let byl silný růst vývozu. *Silná exportní aktivita se projevovala v přebytku obchodní bilance, přičemž službami, výnosy a transfery ovlivněný schodek běžného účtu platební bilance nebyl jednoznačně výrazný.*²⁷ Vzhledem k přistoupení Finska k EU došlo k významným změnám ve vztazích s obchodními partnery. Systém obchodování se SSSR, který fungoval od roku 1950, díky kterému měl velký východní soused postavení největšího obchodního partnera Finska (až 27 % finského vývozu a dovozu v roce 1982), začal oslabovat a počátkem 90. let, se zhroutil na méně než 10 % (finský vývoz do Ruska klesl pod 5 % celkového vývozu).²⁸

Během krize 90. let kleslo nejen HDP Finska, ale také se zvýšila nezaměstnanost. Například ve stavebnictví v roce 1994 dosáhla vrcholová nezaměstnanost na úrovni 36%. *Značně vysoká nezaměstnanost se po vstupu do Evropské unie začala snižovat a v letech 1998 a 1999 se dostala alespoň pod úroveň roku 1992.*²⁹ V důsledku ekonomické situace vypukly ve Finsku následně krize bank a bydlení. Ceny domácností, které rostly v 80 letech, se zhroutily za pár let.

3.9.2 Ekonomické důsledky vstupu Švédska do EU.

Členství Švédska v Evropské unii bylo vyvrcholením dlouhodobé hospodářské spolupráce s EU. V rámci jednání o přistoupení dosáhlo Švédsko značných výhod v oblasti životního prostředí, zemědělství a regionální politiky, jakož i zachování svých tradic a zvyků. Předtím Švédsko považovalo členství v EU za neslučitelné s politikou neutrality země.

Vedle hospodářské situace se Švédsko také zaměřovalo na politické cíle: členství v EU mu umožnilo účastnit se rozhodovacích procesů v Evropě. Po vstupu do Evropské unie začalo Švédsko uplatňovat společný obchod a společnou zemědělskou politiku EU, které jsou definovány na nadnárodní úrovni. Celkově lze říci, že vstup Švédska do EU neměl významný dopad na zemědělskou produkci švédských farmářů, protože Švédsko bylo schopno udržet úroveň výrobních kvót, které existovaly v

²⁶ DRÁBEK, Antonín. *Ekonomický vývoj Finska 2000: vývoj Finska v 90. letech*. Praha: Balt-East, 2000. S. 66

²⁷ KARPOVÁ, Eva. *Hospodářský vývoj Rakouska, Švédska a Finska po vstupu do Evropské unie: komparativní souvislosti a charakteristiky významné pro země střední a východní Evropy*. Praha: Oeconomica, 2006. S. 42

²⁸ Ollus, S.-E., (2006), "Jälleenvienti kasvattaa Suomen Venäjän-kauppaa" [Re-exports Increase Finland's Trade with Russia], available at: http://tilastokeskus.fi/tup/tietotrendit/tt_03_06_venajakauppa.html (Accessed 25 August 2015)

²⁹ ROVNÁ, Lenka, Zuzana KASÁKOVÁ a Jan VÁŠKA, ed. *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii: europeizace vybraných zemí EU*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. S. 43

zemi před vstupem do EU. Nicméně ziskovost švédského zemědělství se zvýšila, především kvůli zvýšeným dotacím. *Dynamika hospodářského růstu byla po vstupu Švédska do Evropské unie přijatelná při mimořádně nízké inflaci a při zachování vyšší, ale únosné úrovně nezaměstnanosti (vzdor omezení korespondujících veřejně rozporových výdajů).*³⁰

3.9.3 Ekonomické důsledky vstupu Rakouska do EU

V době přípravy na přistoupení k Evropské unii bylo Rakousko hluboce znepokojeno dopadem integračních procesů na rozvoj určitých hospodářských a sociálních procesů. *Vedle opakovaného nesouladu mezi Rakouskem a EU ohledně nákladního tranzitu přes Alpy a přechodné hrozby rakouského veta proti východnímu rozšíření vztahy mezi Rakouskem a EU poznamenaly nejvíce sankce ostatních členských států vůči Rakousku v roce 2000.*³¹

Agrární sektor vyvolal zvláštní obavy při projednávání otázky členství země v Evropské unii. Bylo zřejmé, že po vstupu do EU u rakouských farmářů budou problémy spojené s poklesem cen mnoha zemědělských produktů a se zvýšením konkurence na domácím trhu, protože ceny zemědělských produktů v EU byly nižší než v Rakousku. V důsledku toho bylo dohodnuto opatření přechodného období stanoveného pro Rakousko na dobu pěti let. V průběhu rakouského přechodného období byly povoleny zpřístupněným výrobcům hlavních zemědělských komodit peněžní náhrady, pokud to není v rozporu s mezinárodními závazky EU. Rozdíl v úrovni náhrady za zboží mezi Rakouskem a EU nesměl překročit počáteční fázi o 10 %.

*Hospodářský růst byl tažen převážně exportem. Z očekávaných nepříznivých dopadů členství v Evropské unii na rakouskou ekonomiku se projevilo v minimální míře zvýšení nezaměstnanosti. Bilanční situace se však bezvýhradně příznivě nevyvíjela.*³²

3.10 Hospodářská a měnová unie.

Hospodářská a měnová unie (dále HMU) byla vytvořena v souladu s Maastrichtskou smlouvou a později se stala formou prohloubení evropské integrace a soustředěním problémů evropského hospodářství a financí. Evropská hospodářská a měnová unie je výjimečně složitý a riskantní projekt. Jeho implementace byla spojena s velkým počtem nejrůznějších obtíží, nákladů na úsilí a finančních prostředků, a to i přesto, že bylo nemožné předem stanovit jeho účinnosti.

³⁰ KARPOVÁ, Eva. Hospodářský vývoj Rakouska, Švédska a Finska po vstupu do Evropské unie: komparativní souvislosti a charakteristiky významné pro země střední a východní Evropy. Praha: Oeconomica, 2006. S. 32

³¹ ROVNÁ, Lenka, Zuzana KASÁKOVÁ a Jan VÁŠKA, ed. *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii: europeizace vybraných zemí EU*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. S. 283

³² KARPOVÁ, Eva. Hospodářský vývoj Rakouska, Švédska a Finska po vstupu do Evropské unie: komparativní souvislosti a charakteristiky významné pro země střední a východní Evropy. Praha: Oeconomica, 2006. S. 18

Výhody a nevýhody HMU by se mohly projevit různými způsoby v různých státech a odvětvích hospodářství. Neexistovala žádná absolutní jistota, že jednotná měna Evropy bude úspěšně fungovat. *Na HMU je v argumentaci jejích stoupenců nahlíženo především jako na projekt, který pro EU znamená konkrétní přínosy. Příkladem může být ušetření nákladů (přibližně 0,4 % komunitárního HDP ročně), které vznikaly v důsledku pohybu několika měn na území společného trhu.*³³ Měnová unie musí být logickým dokončením jednotného vnitřního trhu a přeměnou EU do hospodářského prostoru, ve kterém by hospodářské subjekty měly stejné podmínky. V každém případě bez stabilní evropské měny by Evropská unie nebyla schopna provádět společnou hospodářskou politiku, která by podle vedoucích představitelů EU byla předpokladem pro přechod na novou úroveň politické integrace.

Na základě historie Evropského měnového systému (dále EMS) lze poznamenat, že dlouhodobá formace měnové unie evropských států byla způsobena řadou faktorů, které omezovaly proces měnové integrace. V letech 1992-1993 zažil Evropský měnový systém vážné krize. Kritický následek měly národní měny Španělska, Portugalska a Irska, které byly výrazně devalvovány. Aby bylo možné zachránit EMS, rozhodlo se v srpnu 1993 zvýšit přípustné limity fluktuace směnného kurzu na plus nebo minus 15 %. *Rozšíření fluktuačního pásma mělo zajistit dostatečný prostor pro přijetí rozhodnutí, zda je vhodné ve prospěch nestabilních měn masivně intervenovat, nebo zda je výhodnější přistoupit k úpravě parit směnných kurzů.*³⁴ Důsledky krize byly překonány až na konci 90. let.

3.11 Pátá vlna rozšíření. Východní rozšíření EU.

Rozhodnutí zasedání Evropské rady v Kodani v červnu 1993 lze považovat za výchozí a základní bod. Bylo stanoveno, že v EU je možné přijmout pouze plně připravené země, které jsou schopny zajistit:

- 1) stabilitu státních a veřejných institucí;
- 2) záruky demokracie;
- 3) právní stát a dodržování lidských práv, včetně ochrany národnostních menšin;

³³ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. S. 547

³⁴ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. S. 563

- 4) normálně fungující tržní ekonomiku v rámci jednotného trhu EU a splnění všech kritérií pro členství, včetně dodržování politických a hospodářských cílů.

10 zemí Střední a Východní Evropy (dále SVE) předložilo oficiální žádosti o přistoupení k EU: Maďarsko (březen 1994), Polsko (duben 1994), Česká republika (leden 1995), Rumunsko (červen 1995), Slovensko (červen 1995), Lotyšsko (říjen 1995), Estonsko (listopad 1995), Litva (prosinec 1995), Bulharsko (prosinec 1995), Slovinsko (červen 1996). V roce 1995 byly podepsány dohody o přidružení se sedmi zeměmi. Významné bylo rozhodnutí zasedání Evropské rady v Madridu (prosinec 1995). V přístupových kritériích (při posuzování finančních důsledků rozšíření pro EU v těchto oblastech) byla zavedena další omezení. Jedním z nich byla schopnost přistupujících zemí přijmout a provádět strukturální a agrární politiky schválené EU.

Na zasedání v Londýně (březen 1998) jmenovala Evropská rada deset zemí: pět zemí přidružených k EU (Česká republika, Polsko, Maďarsko, Estonsko a Slovinsko), které oficiálně požádaly o členství v EU, představují „první vlnu“ rozšíření. Do „druhé vlny“ patřily Slovensko, Lotyšsko, Litva a Rumunsko. V listopadu 1999 byla provedena schůzka delegace států „první vlny“ se zástupci EU, které zahájili diskusi o praktických aspektech vstupu do Evropské unie. V roce 2000 se konala mezivládní konference o institucionální reformě. Dále se uskutečnila řada dalších mezivládních konferencí se státy "druhé vlny" s cílem rozvinout podmínky a fáze procesu jejich přijetí do EU. Zkušenosti s reformami v zemích střední Evropy ukazují důsledný charakter jejich provádění. Reformy samy o sobě zahrnují vytvoření institucí, vymezení vlastnických práv, ekonomické vztahy a vytvoření vztahů mezi všemi složkami institucionální struktury. Země střední a východní Evropy čelí výzvam získávání a využívání nových znalostí, rychlé absorpci typů evropských institucí a politických struktur poskytovaných v rámci integrace.

3.11.1 Dopady východního rozšíření na ekonomiku EU.

V západní Evropě byl proces hnutí na východ od EU zpočátku nejednoznačný. Tradičně Francie, Španělsko, Portugalsko, Irsko a Řecko podporovaly prioritu prohloubení evropské integrace více než expanzi. V mnoha ohledech byla taková pozice výše zmíněných zemí způsobena neochotou ztrácet finanční podporu EU ve prospěch států SVE. Ve Francii se objevily prudké debaty o budoucí struktuře Evropy a zachování svrchovanosti a národní identity. Prohloubení integrace v rámci EU vedlo k rozšíření nadnárodní úrovně. Francie nepodporovala zintenzivnění procesů prohlubování v EU, ale prohlubování integrace by přispělo k politice odrazování a kontroly ze strany Německa. Tradičními partnery pro Francii byly vždy země Středomoří. Francie věřila, že by Evropská unie měla především vytvořit silnou hospodářskou a politickou strukturu. Jak z politického, tak i z

ekonomického hlediska oslabí vstup států s nižší úrovní rozvoje postavení EU na mezinárodních trzích a pro EU bude obtížné konkurovat s USA nebo s Japonskem. Francie se také obávala, že by Německo mělo z rozšiřování velký prospěch, což by posílilo jeho postavení v EU, protože v souvislosti s východním směrem procesu rozšiřování se hospodářské a politické centrum EU jasně přesunulo na severovýchod. V tomto ohledu Francie začala věnovat velkou pozornost stabilitě ve středomořských zemích, stejně jako rozšiřování a zintenzivnění středomořské politiky EU, čímž vytvářela jihovýchodní protiváhu středu Evropské unie, která se přesouvá na severovýchod.

V období po východním rozšíření vzrostl celkový objem obchodu o 12,8 % u nových a o 6 % u původních členů. Ukazuje to na vysoký stupeň zapojení nových členských států do vnitřního trhu.³⁵ Zahraniční obchod Německa a východoevropských kandidátských zemí rostl od počátku 90. let rychleji než u jiných regionů. V letech 1993 až 2002 se zahraniční obchod Německa se zeměmi SVE zvýšil třikrát. Se zbytkem světa byl růst 60 %. Od roku 1993 do roku 2005 se německý vývoz do zemí střední a východní Evropy zvýšil z 20 miliard na 68 miliard EUR a činil 8,6 % objemu německého vývozu. Dovoz do Německa z východní Evropy v tomto období vzrostl ze 17 miliard eur na 64 miliard eur a dosáhl 7,6 % německého dovozu. V oblasti investic v regionu se Německo také ujalo vedení. V polovině devadesátých let se podíl Německa na celkových přímých investicích EU v zemích střední a východní Evropy pohyboval od 35 do 48 %.³⁶

Británie se obávala, že v obnoveném EU bude dominovat Německo, ale zároveň důležitým argumentem ve prospěch rozšíření EU na východ pro Spojené království bylo, že pro stát to přinese ekonomické výhody. Británie tradičně obhajovala užší hospodářskou spolupráci se Spojenými státy. Státy SVE však tuto zemi považovaly za nejdynamičtější světový trh. V roce 1996 se britský vývoz do zemí SVE zvýšil o třetinu, i když obecně činil pouze 2 % anglického vývozu s dovozem 1,5 %.³⁷ *Rychlý růst vzájemného zahraničního obchodu a efektivnější mezinárodní dělba práce mezi starými a novými členskými státy významně posílily konkurenceschopnost EU.³⁸* Transformační ekonomika nově zapojených zemí se stala nedílnou součástí ekonomiky EU.

3.11.2 Ekonomické a sociální transformace.

Snaha kandidátských zemí podílet se na integračních procesech EU byla diktována ekonomickými a politickými úvahami. Z hospodářského hlediska, existence silné a ekonomicky rozvinuté struktury Evropské unie zaručilo zvýšení úrovně blahobytu. Nepochybně měly zájem o získání silné finanční

³⁵ CIHELKOVÁ, Eva. *Evropská ekonomická integrace: procesy, politiky, governance*. S. 180

³⁶ <https://wits.worldbank.org/>

³⁷ <https://wits.worldbank.org/>

³⁸ CIHELKOVÁ, Eva. *Evropská ekonomická integrace: procesy, politiky, governance*. S. 290

podpory pro provádění sociálních a ekonomických reforem v procesu restrukturalizace ekonomiky a přechodu od plánovaného administrativního modelu k tržnímu hospodářství. Je zřejmé, že integrace východní Evropy byla více politicky motivovaná jak pro členy EU, tak pro kandidáty. Existence EU v sousedství uzavřené skupiny států se socioekonomickými a etnickými problémy a nestabilní demokratickou strukturou byla potenciálně nebezpečná.

Navzdory skutečnosti, že přistupující státy jsou často považovány za celek, existují mezi nimi významné rozdíly. Nicméně je možné vymezit některé typické a obecné trendy pro daný region. Podle údajů Eurostatu, od roku 2004 do roku 2009, ekonomiky zemí pátého rozšíření rostly ještě rychleji než ostatní ekonomiky EU. Slovensko a pobaltské země v některých z těchto let dosáhly míry růstu až 7-10 % ročně.³⁹

Po vstupu země SVE do EU se podařilo zvýšit míru zaměstnanosti a konkurenceschopnosti národních ekonomik prostřednictvím vstoupení velkého množství nadnárodních korporací. Tento proces byl usnadněn politikou státu SVE, která viděla zahraniční investice jako jeden z nejúčinnějších prostředků integrace do západoevropského hospodářského prostoru, jakož i hlavních hnacích sil restrukturalizace a dobrou příležitost k získání přístupu k technologiím a finančním zdrojům.

Přistoupení zemí střední a východní Evropy k Evropské unii mělo také významný negativní dopad na přistupující země. Významný rozdíl měly technologie a vybavení infrastruktury ekonomik a taky existovala nižší kvalita. Po vstupu do EU byla v mnoha zemích tohoto regionu značná část podniků uzavřena z důvodu neschopností zvládat konkurenci na trhu. Výše uvedené problémy lze považovat za skutečnost, že integrace přistupujících zemí do společného evropského trhu je více motivována zájmy starých členských států EU. Existuje proces absorpce východoevropských ekonomik, o čemž svědčí redukce řady tradičních produkcí východní Evropy.

3.12 Šestá vlna rozšíření: přistoupení Bulharska a Rumunska.

Stejně jako většina států, které přistoupily do EU v roce 2004, musely také Bulharsko a Rumunsko přetransformovat svou ekonomiku. Taková transformace začala po pádu komunistických režimů počátkem 90. let. Tento proces, v případě Rumunska a Bulharska, trvá i v dnešní době. Na rozdíl od ostatních zemí střední a východní Evropy, které se také setkaly s ekonomickými změnami, patří Bulharsko a Rumunsko k nejméně rozvinutým zemím. Ekonomická situace byla klíčovým důvodem, proč státy nevstoupily do EU už v roce 2004. EU pravidelně poukazovala i na problémy

³⁹ www.europa.eu. European Commission: 5 years of an enlarged EU.

integrace některých menšin, především romského etnika. Jak Bulharsko, tak i Rumunsko, patří ke státům, které se i v současné ekonomické situaci vážně potýkají s problémem chudoby.

3.12.1 Ekonomické důsledky vstupu Rumunska do EU.

Pro Rumunsko bylo členství v EU ústředním bodem téměř všech programů hlavních politických stran a většina z nich vznikla po prosinci roku 1989. Vstup do EU by zemi pomohl jít dost rychlou cestou hospodářského rozvoje. Dlouhých 17 let se Rumunsko připravovalo pro vstup do EU, avšak opakovaně dostávala popírání a nové odklady pod záminkou nedostupnosti politických struktur a ekonomického systému země. K tomu ještě navíc v roce 2004 vstupuje Rumunsko do Severoatlantické aliance. Okamžitě po vstupu do EU prokázalo poměrně vysoké tempo ekonomického rozvoje. Růst HDP (6,3 % v roce 2007 a 7,4 % v roce 2008) byl mnohem vyšší než ve většině zemích členů EU. Avšak rozvoj Rumunska jako řádného člena EU se shodoval s vážným zhoršením situace na světových komoditních trzích, což vedlo k podstatnému omezení přílivu zahraničních investic. Výsledky rumunské ekonomiky v rámci jednotného evropského trhu ukázaly, že původní vysoké tempo růstu hrubého domácího produktu existuje kvůli rozvoji sektoru služeb a stavebnictví. Proto první následky krize v roce 2009 vedly Rumunsko k nejhlubšímu ekonomickému poklesu na -6,6 % HDP, který trval až do roku 2010 (-1,5%). Vlna krize pokryla stavebnictví v Rumunsku, které zaměstnává 10 % obyvatelstva, a kvůli tomu vedla situace k nárůstu nezaměstnanosti z 5,8 % v roce 2008 na 7,4 % v roce 2011.⁴⁰

Výsledkem hospodářských reforem zaměřených na snižování role státu v ekonomice se stalo významné snížení nákladů na vědecký a technický vývoj. Přizpůsobením hospodářské politiky na požadavky EU provedlo Rumunsko restrukturalizaci odvětví a přijalo evropský model správy a řízení. Rumunsko předpokládalo, že část nákladu bude uhrazena soukromým sektorem. Avšak výdaje na inovace v Rumunsku výrazně poklesly, zatímco soukromý sektor toto snížení nekompenzoval. Devítiletá zkušenost členství v EU ukázala vznikající překážky na cestě inovačního rozvoje. I přes nedávné mírné zlepšení zůstává Rumunsko na posledním místě mezi srovnatelnými zeměmi regionu, pokud jde o vnímanou kvalitu dopravní a komunikační infrastruktury. Silniční a dálniční síť je ve srovnání se sítěmi srovnatelných členských zemí a rozlohou země malá. Dosažení tohoto cíle v budoucnu a plnění doporučení od EU bude do značné míry záviset na externím financování, což jsou zahraniční investice. Špatná infrastruktura významně ovlivňuje hospodářský růst a příliv externího financování. Během prvních let členství Rumunska v EU neinvestovali zahraniční investoři dostatek prostředků do rozvoje průmyslu a výstavby nových podniků. Z tohoto

⁴⁰ Databáze Světové banky

důvodu má téměř 90 % z vyvážené produkce nízkou nebo podprůměrnou úroveň zpracování. Navzdory potížím v globální ekonomice zachovalo Rumunsko investiční atraktivitu kvůli spotřebitelskému trhu a nízkým nákladům na pracovní sílu a přírodní zdroje. Po vstupu do EU je Rumunsko stále pod vlivem většiny vyspělých zemí Evropy, které mají zájem zachovat sociální a politickou stabilitu a posílit svůj vliv ve střední a východní Evropě. Staří členové EU se aktivně snaží přesunout výrobu do zemí s nejnižšími náklady vynaloženými na práci, a tím se vytváří konkurenční výhoda, a to zejména ve východní Evropě. Původně touto zemí bylo i Rumunsko, ale snaha přetransformovat sociální práva přinesla výsledky v podobě růstu mezd, a evropské společnosti, které měly vložené investice v rumunských podnicích, začaly postupně krátiť svůj kapitál, což samozřejmě omezuje možnost ekonomického růstu.

3.12.2 Ekonomické důsledky vstupu Bulharska do EU.

Tradičně silný zemědělský sektor v Bulharsku od počátku 90. let byl pod velkým tlakem kvůli pomalé reformě komunistického systému. Kvůli tomu, že v první polovině 90. let zažilo Bulharsko nejhlubší propad v zemědělském a průmyslovém sektoru, prodělala země od roku 1998 vážnou ekonomickou krizi. Díky zahraniční pomoci přepracovalo Bulharsko v roce 1997 reformní program, který zahrnoval charakteristickou liberalizaci cen a obchodu, změnu sociálního systému a reformu režimu měnového kursu na “měnový výbor”. Tyto přijaté reformy pomohly stabilizovat bulharskou ekonomiku a zvýšit důvěru investorů. Bez ohledu na významnou stabilizaci situace je Bulharsko v dnešní době nejchudší stát Evropské unie. Avšak, makroekonomické údaje Bulharska patří k nejkázanějším zemím EU. Vládní dluh se drží pod 20 % HDP. Stejně tak vláda hospodaří s minimálním rozpočtovým schodkem. To je jeden z důvodů, proč se země na rozdíl od Řecka nepropadla do dluhové krize. Bulharsku pomohla i levná pracovní síla, protože se vznikem ekonomické krize začaly evropské firmy klást důraz na efektivnost a úspory, a proto se Rumunsko a Bulharsko staly jednou z hlavních destinací pro investory z Evropy.

3.13 Sedmé rozšíření EU: přistoupení Chorvatska.

Chorvatsko se stalo 28. členskou zemí Evropské unie. Evropská unie narazila na jednu z nejvážnějších krizí od svého vzniku, a rozšiřování v této situaci je velmi kontroverzní a nejednoznačné rozhodnutí. Nelze říci, že vstup země do EU byl jednoznačně podpořen obyvateli

Chorvatska. Asi 40 %⁴¹ obyvatel jsou skeptičtí ohledně členství v EU. A jestliže v roce 2007 znamenal vstup do EU pro hostitelské země automatické zlepšení své hospodářské a finanční situace, po přistoupení Bulharska a Rumunska se situace v EU změnila.. V předchozím rozšíření EU o Bulharsko a Rumunsko byl před jejich vstupem zaveden mechanismus pro spolupráci a ověřování, že je třeba provádět další změny i po přistoupení, například restrukturalizovat soudnictví, anebo organizovat boj proti korupci a organizovanému zločinu. Na rozdíl od těchto dvou států bylo Chorvatsko k 1. červenci zcela připraveno k členství. Nicméně, jak ve většině postsocialistických zemích, tak i v Chorvatsku je míra korupce vyšší než průměr v EU, což bude vyžadovat další úsilí k vyřešení tohoto problému. Nezbytná jsou i významná strategická rozhodnutí v oblasti nezaměstnanosti, hospodářského rozvoje a blaha občanů.

Přístupová jednání s Chorvatskem byla zahájena v roce 2003. Původně měla země přistoupit do EU v roce 2007, ale datum přijetí bylo odloženo, protože se našlo více problémů, než se očekávalo. Brusel nadiktoval řadu požadavků. Evropská komise potřebovala od Chorvatska udělat reformu právního systému a zajistit jeho nezávislost, nestrannost a účinnost. Potřeba byla eliminovat korupci a vypořádat se s organizovaným zločinem, posílit ochranu lidských práv (v oblasti národnostních menšin) a také vyřešit problém návratu uprchlíků. Další překážkou vstupu do EU byl spor se Slovinskem ohledně 20 čtverečních kilometrů Piranského zálivu. Pro Evropskou unii je nezbytné prokázat, že politika rozšiřování neztratila svůj význam a EU plní své závazky.

3.13.1 Ekonomické důsledky vstupu Chorvatska do EU.

Přistoupení Chorvatska do EU by mělo zohledňovat skutečnost, že EU stále přispívá ke stabilizaci sousedních regionů. Úspěšná evropská integrace Chorvatska ukazuje, že evropská politika na západním Balkáně postupně stabilizuje region, čili státy, kterého zažily tragické války v 90. letech. Chorvatské hospodářství je po přistoupení k Evropské unii v krizovém stavu. V roce 2013 bylo 313 tisíc nezaměstnaných, což je 18 % práceschopného obyvatelstva. O dva roky později patří Chorvatsko mezi lídry v oblasti nezaměstnanosti. V roce 2015, v období turistické sezóny, výrazně poklesla míra nezaměstnanosti na úroveň 15,9 % práceschopného obyvatelstva. Avšak míra nezaměstnanosti v EU je dvakrát menší, a z toho plyne, že situace v Chorvatsku je kritická. Důležitou roli hraje pokračující privatizace státních podniků. Jednou z podmínek, které si Brusel na Záhřebu vymínil, bylo zrušení státních dotací pro ztrátové loděnice.

⁴¹ *SLUŽBENI POTPUNI REZULTATI DRŽAVNOG REFERENDUMA* [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.izbori.hr/2012Referendum/rezultati/rezultati.html>

Chorvatsko nemá jinou možnost, než lépe využívat vlastní zdroje a spoléhat na vlastní úspory pro financování vnitrostátního růstu. Pro Chorvatsko je vytváření konkurenceschopného soukromého odvětví jedna ze strategických výzev, neboť vznikající problémy v eurozóně naznačují, že přístup k velkému trhu a politickou stabilitu, které dává členství v Evropské unii, nestačí ke zlepšení konkurenceschopnosti země. Aby Chorvatsko mohlo využívat evropský trh, potřebuje země provést strukturální změny v sektorech vzdělávání a podnikatelského prostředí. Jedním z důležitějších doporučení Evropské komise pro Chorvatsko, ve kterém nebyl zaznamenán žádný pokrok, byla potřeba přijetí opatření k odrazování od předčasného odchodu do důchodu a urychlení přechodu k zvětšení délky pracovního života prostřednictvím posunu věku pro odchod do důchodu do konce roku 2016. Omezený pokrok byl zaznamenán jenom ve zlepšení podmínek pro získání zaměstnání osobami s nízkou kvalifikací se zaměřením na rekvalifikaci, ale z celkového hlediska zůstal systém sociálního zabezpečení na stejné úrovni.

4 Vlastní práce

První část práce se skládá z analýzy vlivu přistupování do EU. Pro analýzu byly vybrány Finsko a Rakousko, které přistoupily do EU v roce 1995. Jak bylo zmíněno v metodice, analýza byla provedena za pomoci statistických výpočtů (geometrického a aritmetického průměru, bazického a řetězového indexu, směrodatné odchylky a variačního koeficientu). Časový úsek je deset let (období před a po vstupu do EU). Následně byla provedena regresní analýza, pomocí které lze zjistit, jaký ekonomický vliv měly přistupující státy na celkovou ekonomiku EU. Časový úsek pro regresní analýzu je pět let po vstupu do EU.

Druhá část práce se skládá z analýzy HDP v kontextu s rozšiřováním EU. Pomocí této analýzy lze vyhodnotit, které ze sedmi rozšíření působilo na ukazatel přínosněji. Statistická analýza byla provedena pomocí ročních přírůstků HDP, které má k dispozici Světová banka. Následně byly zjištěny geometrické průměry. V druhé části práce byl prozkoumán časový úsek v období od roku 1961 a dále mezidobí jednotlivých vln rozšíření.

4.1 Finsko

Tabulka 5: Makroekonomické ukazatele Finska 1990-2000

Rok	HDP v tržních cenách (mil. EUR)	Nezaměstnanost (v %)	Inflace (deflátor HDP v %)	Saldo obchodní bilance (% HDP)	Veřejný dluh (% HDP)
1990	111.457,4	3,1	5,202	-1,55	13,85
1991	103.366,9	6,5	1,559	-0,95	21,88
1992	86.878,6	11,6	0,929	0,85	39,26
1993	76.137	16,2	1,804	4,59	54,11
1994	87.175,3	16,4	1,843	5,64	56,12
1995	102.650,9	17	4,196	7,46	55,1
1996	104.118,7	15,6	-0,1	6,92	55,3
1997	111.963,7	15	2,119	7,34	55,2
1998	119.641,9	13,2	3,111	7,92	46,9
1999	126.923	11,7	0,947	8,97	44,1
2000	136.261	11,1	1,63	9,18	42,5

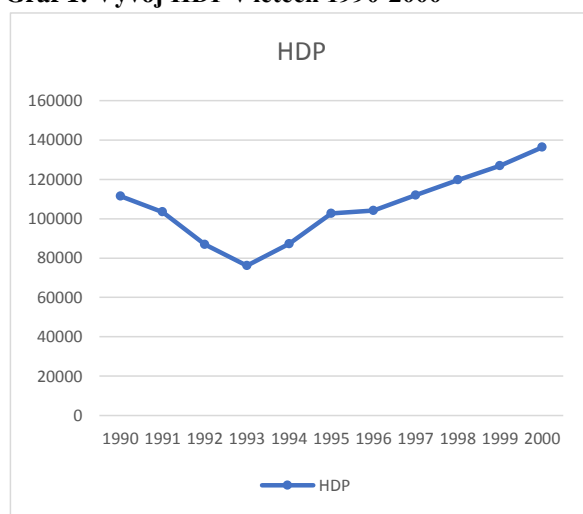
Zdroje: Vlastní zpracování, <https://countryeconomy.com/national-debt/finland>, Světová banka, Eurostat, 2018

4.1.1 Dynamika vývoje HDP.

Dynamika HDP Finska byla analyzována ve dvou období pomocí meziročního tempa růstu, geometrického a aritmetického průměru. Těmito způsoby bylo zjištěno, že před vstupem do EU mělo Finsko poměrně kolísavý stav ekonomiky. Největší propad HDP byl v letech 1991-1992 (-15,95 %), který byl spojen s krizí ve finské ekonomice. Nicméně, lze na grafu číslo 1 pozorovat,

že po roce 1993, kdy se objevila nejmenší hodnota HDP (76.137 mil. EUR), se finská ekonomika vrátila k poměrnému růstu a v roce 1995 vykazovala přibližně stejnou hodnotu jako na počátku krize. Největší růst se objevil těsně před vstupem do EU v letech 1994-1995 (17,75 %). Analýza geometrickým průměr ukazuje, že celkový vývoj ekonomiky v období před vstupem do EU byl záporný (-1,63 %). Přesto je to poměrně malé procento, v porovnání s koeficienty meziročního tempa růstu, díky čemuž lze považovat, že ekonomika Finska byla rychle stabilizována a připravena ke vstupu do EU.

Graf 1: Vývoj HDP v letech 1990-2000

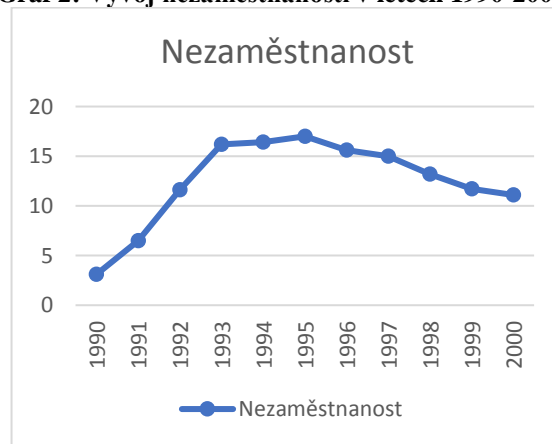
Zdroje: Eurostat, vlastní zpracování, 2018

Období po vstupu do EU bylo pro finské HDP relativně stabilní, provázené během 5 let neustálým růstem. Proto se průměrné tempo růstu ukazuje kladnou hodnotu (5,83 %). Na grafu číslo 1 lze pozorovat, že křivka HDP v roce 2000 je na vyšší pozici, než v roce 1990. Vyšší hodnotu ukazuje i aritmetický průměr, který se v období před vstupem do EU rovná 94.611,01 (mil. EUR) a po vstupu je 116.926,53 (mil. EUR).

4.1.2 Dynamika vývoje nezaměstnanosti.

Na začátku zkoumaného období znázorňuje ukazatel nezaměstnanosti velmi intenzivní zhoršení. Největší propad byl zachycen v letech 1990-1991, kde se tempo vývoje nezaměstnanosti zvýšilo o 109,67 %. Stejně navýšení se objevovalo i v následujících letech (78,46 %). Podle grafu číslo 2 lze konstatovat, že se celková dynamika ukazatele nezaměstnanosti v období před vstupem do EU s každým rokem zhoršovala a dosáhla průměru celkového tempa nárůstu v procentuální hodnotě - 40,5.

Graf 2: Vývoj nezaměstnanosti v letech 1990-2000

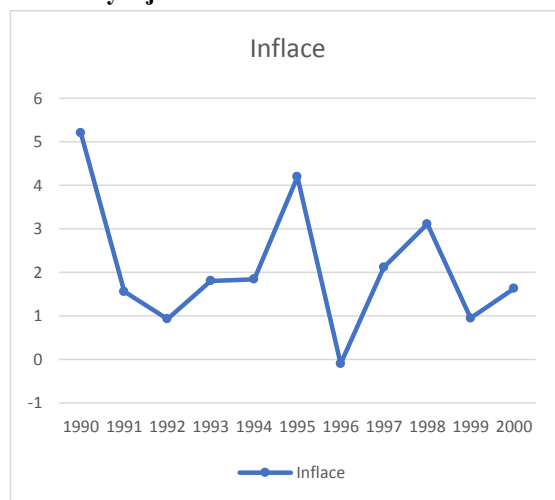
Zdroje: Světová banka, vlastní zpracování, 2018

Při analýze období 1995-2000 lze poznamenat, že se úroveň nezaměstnanosti po vstupu do EU nevrátila na původní a nejlepší hodnotu celkového pozorovaného období (3,1 % v roce 1991). Variační rozpětí se v letech 1995-2000 významně liší (15,19) oproti období před vstupem do EU (45,9), což znamená, že v období po vstupu do EU měl vývoj úrovně nezaměstnanosti více stabilní charakter a relativně se zlepšoval. Aritmetický průměr ukazuje, že před vstupem do EU byla finská nezaměstnanost na úrovni 11,8 % a poté se v dalším pozorovaném období zvýšila na 13,9 %. V daném případě lze z grafu číslo 2 uvést, že trend vývoje ukazatele v období před vstupem do EU měl rostoucí charakter a po vstupu do EU začal mírně klesat. Znamená to tedy, že změna celkové dynamiky vývoje byla způsobena přistoupením země do EU.

4.1.3 Dynamika vývoje inflace.

Jak je zřejmé z grafu číslo 3, měl vývoj inflace ve Finsku zcela proměnlivý charakter. Mírná inflace je pozitivním faktorem pro ekonomiku, protože stimuluje poptávku, podporuje expanzi výroby a investice. Největší hodnota byla zaznamenána hned na začátku sledovaného období v roce 1990 (5,202 %). Dále úroveň inflace měla klesající trend s meziročním průměrným poklesem o -70,3 % (1991) a -40,41 % (1992). Celkové průměrné tempo růstu během období před vstupem do EU bylo -4,2 %.

Graf 3: Vývoj inflace ve Finsku v letech 1990-2000

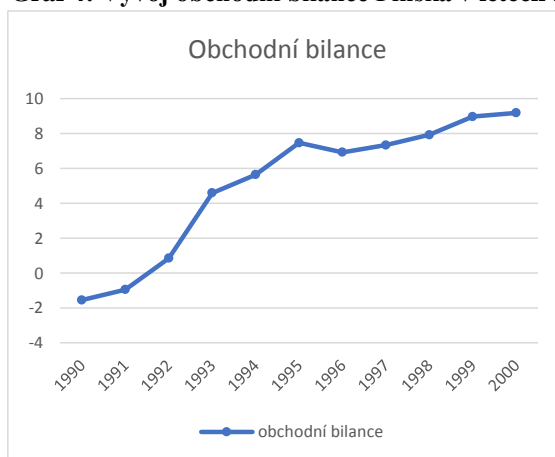
Zdroje: Světová banka, vlastní zpracování, 2018

Největší změny zasáhly Finsko v období po vstupu do EU. Hned první rok členství v EU (1995) dosáhla finská inflace úrovně 4,196 %, která se rovná meziroční změně o 127,67 % oproti roku předchozímu. Nakonec v roce 1996 dosáhla finská ekonomika stavu deflace – opačnému jevu zkoumaného ukazatele. Aritmetický průměr pro období 1990-1995 byl 2,58 % a pro období 1995-2000 byl jen 2 %. Variační koeficient je 59,84 oproti 68,65. Z celkové analýzy úrovně inflace lze konstatovat, že vstup do EU měl určitý vliv na dynamiku vývoje.

4.1.4 Dynamika vývoje obchodní bilance.

Z grafu číslo 4 je patrné, že křivka obchodní bilance má rostoucí trend. Na začátku sledovaného období lze poznamenat, že import převyšuje export. Nicméně v roce 1993 se situace mění opačným směrem. Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995 je 106,2 %, což se vysvětluje přeměnou v oblasti dovozu a vývozu, která proběhla v období před vstupem do EU. Z tohoto důvodu variační koeficient období 1990-1995 je na úrovni 127,47. To tedy taky ukazuje na velké změny.

Graf 4: Vývoj obchodní bilance Finska v letech 1990-2000

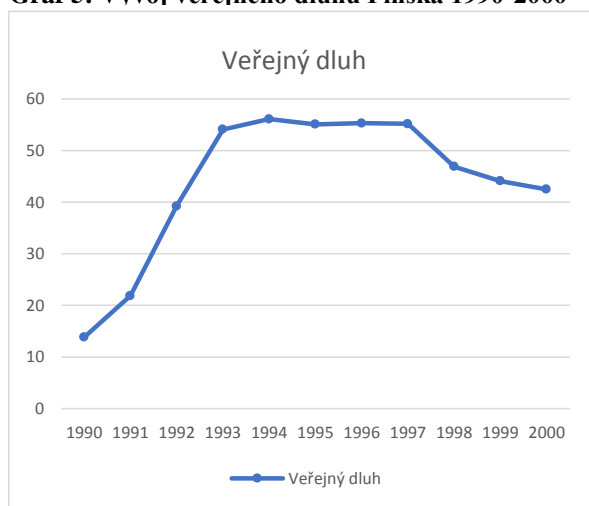
Zdroje: Světová banka, vlastní zpracování, 2018

Po vstupu do EU se situace nemění a úroveň vývozu přesahuje dovoz. Avšak lze poznamenat, že po vstupu do EU má ukazatel více rovnoměrný a postupný vývoj, což se vysvětluje variačním koeficientem na úrovni 10,53 a průměrným tempem růstu na úrovni 4,24 %. Nejlepší hodnota ukazatele se objevila v roce 2000 (9,18). Aritmetický průměr ukazuje lepší stav obchodní bilance po vstupu do EU (7,96 %) než před vstupem do EU (2,67 %).

4.1.5 Dynamika vývoje veřejného dluhu.

Z grafu číslo 5 lze konstatovat, že před vstupem do EU se veřejný dluh Finska pohybuje v rostoucím trendu. Největší meziroční vzestup byl zaznamenán v období 1991-1992 (79,4 %). Stabilní výsledky se začaly objevovat přibližně od roku 1994. Průměrné tempo růstu před vstupem do EU bylo 31,8 % a variační koeficient se zastavil na úrovni 42,03.

Graf 5: Vývoj veřejného dluhu Finska 1990-2000

Zdroje: vlastní zpracování,
<https://countryeconomy.com/national-debt/finland>

Po vstupu země do EU bylo zaznamenáno relativní pozastavení vývoje veřejného dluhu. Meziroční tempo růstu se v obdobích 1995-1996 a 1996-1997 měnilo pouze z 0,36 % na nevýznamný pokles o 0,0018 %. Dále se objevuje pozitivní klesající trend v obdobích 1997-1998 a 1998-1999 o -15,03 % a -5,97 %. Variační koeficient v porovnání s obdobím před vstupem do EU má poměrně nízkou hodnotu (10,53). Avšak aritmetický průměr období po vstupu do EU ukazuje vyšší hodnotu (49,85 %), než v období před vstupem (40,05 %). Stejně jako v případě nezaměstnanosti, lze tady konstatovat, že na rozdíl od období 1990-1995 měla křivka po vstupu Finska do EU klesající trend. Jedná se tedy o pozitivní přínos členství v EU.

4.2 Rakousko

Tabulka 6: Makroekonomické ukazatele Rakouska 1990-2000

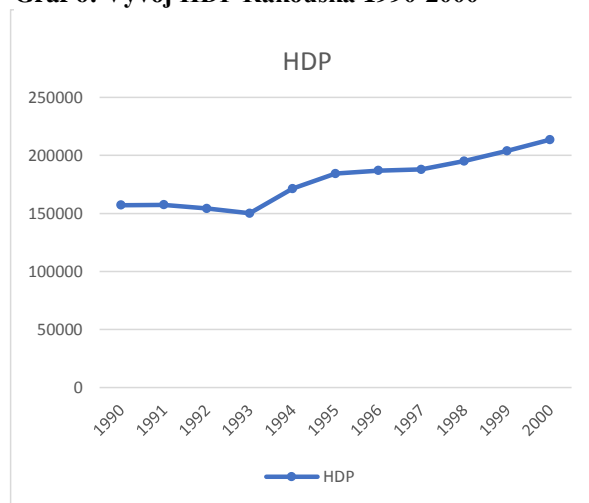
Rok	HDP v tržních cenách (mil. EUR)	Nezaměstnanost (v %)	Inflace (deflátor HDP, v %)	Obchodní bilance (% HDP)	Veřejný dluh (% HDP)
1990	157.105,6	3,2	3	-0,063	55,06
1991	157.428	3,4	3,642	-0,84	56,26
1992	154.297,4	3,6	3,479	-1,29	56,15
1993	150.175,4	4,2	2,757	-0,31	60,77
1994	171.313,2	3,5	2,525	-1,64	63,86
1995	184.351,3	4,4	1,814	-1,16	67,90
1996	186.968,1	5,3	0,938	-1,55	67,80
1997	187.853,7	5,2	1,157	-0,77	63,10
1998	195.011,9	5,5	0,463	-0,18	63,40
1999	203.850,6	4,7	0,224	0,50	66,30
2000	213.606,5	4,7	1,371	1,38	65,70

Zdroje 1: Eurostat, <https://countryeconomy.com/national-debt/austria>, Světová banka, 2018

4.2.1 Dynamika vývoje HDP.

Dynamika vývoje HDP Rakouska nevyobrazuje významné propady během období před vstupem do EU. Avšak lze poznamenat, že v období 1992-1993 ukazatel HDP relativně klesnul o 2,67 %, což tedy ukazuje největší propad ukazatele během celkového pozorovaného období. Dle analýzy průměrného meziročního tempa růstu bylo zjištěno, že největší posun v období před vstupem do EU se zachycuje v roce 1994 (14,07 %) oproti roku 1993. Průměrné tempo růstu během období 1990-1995 bylo 3,25 % a variační koeficient byl poměrně malý (7,2).

Graf 6: Vývoj HDP Rakouska 1990-2000

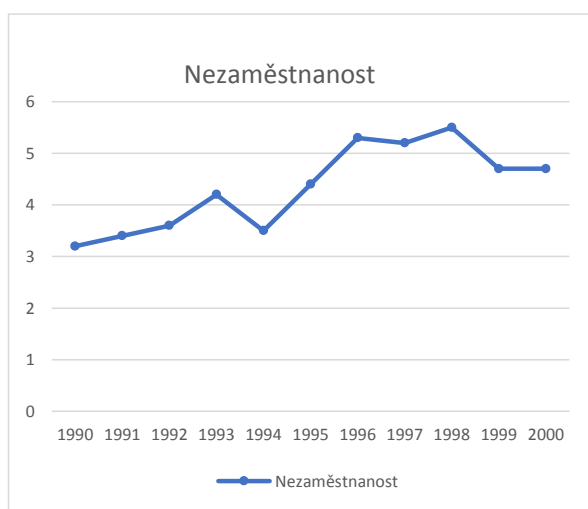
Zdroje: Eurostat, vlastní zpracování, 2018

Po vstupu do EU zobrazuje ukazatel HDP pouze růst. Z grafu číslo 6 lze poznamenat nevýznamné zastavení vývoje v letech 1996-1997, kde se meziroční tempo růstu HDP Rakouska změnilo pouze o 0,004%. Aritmetický průměr 1995-2000 (195.273,68 mil. EUR) převyšuje aritmetický průměr 1990-1995 (162.445,15 mil. EUR) a variační koeficient se významně neliší. Koeficient průměrného tempa růstu během období po vstupu do EU je menší (2,99 %), než stejný koeficient období před vstupem země do EU. Avšak lze z grafu vyčíst, že v období 1995-2000 měl ukazatel HDP pouze rostoucí charakter na rozdíl od období 1990-1995.

4.2.2 Dynamika vývoje nezaměstnanosti.

Stejně jako v případě HDP, se v období před vstupem do EU nezaměstnanost v Rakousku zhoršila v letech 1992-1993 (16,6 %). V dalších letech se úroveň nezaměstnanosti vrátila na stejnou hodnotu (-16,6 %). Nicméně v letech 1994-1995 bylo zaznamenáno největší tempo růstu (25,71 %) za celé sledované období.

Tabulka 7: Vývoj nezaměstnanosti v Rakousku 1990-2000

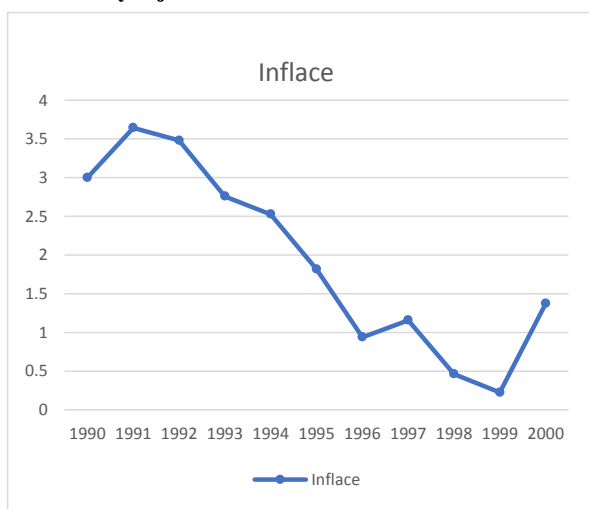
Zdroje: Světová banka, vlastní zpracování, 2018

Jak je zřejmé z grafu číslo 4, hladina křivky v období 1995-2000 leží výše, než v období před vstupem do EU. Na začátku období po vstupu do EU se úroveň nezaměstnanosti významně neměnila a charakteristický pokles byl pouze v roce 1999. Aritmetický průměr tedy ukazuje, že v období před vstupem do EU byla úroveň nezaměstnanosti poměrně lepší (3,7 %), než v období po vstupu do EU (4,9 %). Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995 bylo 6,57 % a v letech 1995-2000 bylo 1,32 %. V daném případě lze uvést, že úroveň nezaměstnanosti v Rakousku přestala mít rostoucí trend, avšak zůstala na vyšší úrovni, než v období před vstupem do EU.

4.2.3 Dynamika vývoje inflace.

Křivka grafu číslo 7 na začátku sledovaného období měla rostoucí trend a dosáhla největší hodnoty za desetileté období v roce 1991 (3,642 %). Avšak poté se rostoucí trend změnil na mírně klesající. Nejvyšší pokles během období před vstupem do EU byl zaznamenáván těsně před vstupem do EU. Meziroční tempo vývoje kleslo v roce 1995 o 28,15% (1,814 %) vůči roku předchozímu (2,525 %). Aritmetický průměr daného období je 2,8 %, což se vysvětluje navýšením inflace na začátku sledovaného období.

Graf 7: Vývoj inflace v Rakousku 1990-2000

Zdroje: Světová banka, vlastní zpracování, 2018

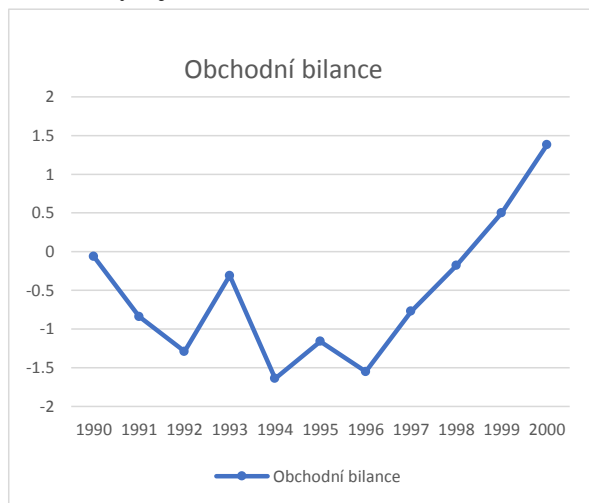
Období po vstupu do EU mělo zcela kolísavý charakter. Jak je patrné z grafu číslo 7, křivka měla klesající trend, nicméně v roce 2000 byl zaznamenáván největší meziroční vzestup z hodnoty 0,224 % na hodnotu 1,371 %, což v přepočtu dosahuje změny o 512,053 %. Průměrné tempo růstu v letech před vstupem do EU bylo -9,57 % a po vstupu do EU jen -5,44 %. Nižší procento se vysvětluje vzestupem inflace v roce 2000. Avšak aritmetický průměr období 1995-2000 byl nižší (0,9 %), než v období před vstupem do EU. Vzestup v roce 2000 měl taktéž vliv na variační koeficient období po vstupu do EU a rovnal se hodnotě 53,8, což je o 32,6 vyšší než v období před vstupem do EU (21,2 %). Nicméně, rakouské přistoupení do EU mělo pozitivní vliv na inflaci.

4.2.4 Dynamika vývoje obchodní bilance.

Jak lze vyčíst z grafu číslo 8, křivka obchodní bilance měla velmi kolísavý charakter. Po celou dobu lze pozorovat stálou převahu importu nad exportem. Daná tendence se nezměnila ani v prvních letech po vstupu do EU. Nicméně, nejlepší hodnota ukazatele obchodní bilance byla dosažena po vstupu do EU v roce (1,38 %), kde začal vývoz převyšovat dovoz. Danou přeměnu vyobrazuje velmi dobře variační koeficient, který se v období po vstupu do EU rovná -377. Avšak, aritmetické

průměry dvou období neukazují významný rozdíl, protože relativní změna byla dosažena až v letech 1999-2000. Aritmetický průměr před vstupem do EU byl na úrovni -0,8 a po vstupu do EU se rovnal -0,2 %.

Graf 8: Vývoj obchodní bilance v Rakousku 1990-2000

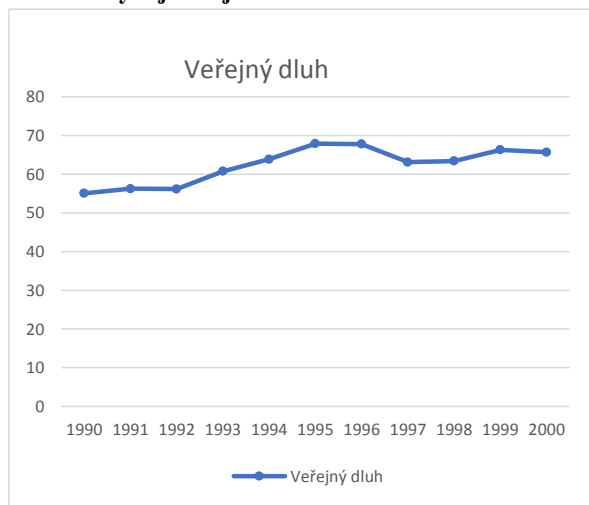
Zdroje: Světová banka, vlastní zpracování, 2018

Lze tedy jednoznačně konstatovat, že přistoupení Rakouska do EU vyvolalo celkovou změnu ukazatele obchodní bilance, který v průběhu 10 let začal poprvé ukazovat pozitivní výsledky.

4.2.5 Dynamika vývoje veřejného dluhu.

Jak lze konstatovat z grafu číslo 9, křivka ukazatele veřejného dluhu měla zcela rovnoměrný průběh. Nejvyšší hodnota byla dosažena v roce 1995 (67,9 %), kde byl zaznamenán nejvyšší meziroční růst o 6,32 % oproti roku předchozímu.

Graf 9: Vývoj veřejného dluhu v Rakousku 1990-2000

Zdroje: <https://countryeconomy.com/national-debt/austria>, vlastní zpracování, 2018

Při analýze průměrného tempa růstu bylo zjištěno, že období před vstupem do EU mělo rostoucí trend (4,28 %), a období po vstupu do EU mělo klesající charakter (-0,65 %). Aritmetický průměr období 1990-1995 byl 60 % a v období 1995-2000 byl 65,7 %. Nižší hodnota období před vstupem do EU se vysvětluje tím, že během období 1990-1992 byly zaznamenány nejlepší výsledky ukazatele veřejného dluhu, které nebyly znovu dosaženy v období po vstupu do EU. Období po vstupu do EU lze považovat jako stabilnější pro ukazatel veřejného dluhu. Variační koeficient 1990-1995 byl na úrovni 7,7 a během období 1995-2000 pouze 2,8.

4.3 Regresní analýza HDP (Finsko-EU).

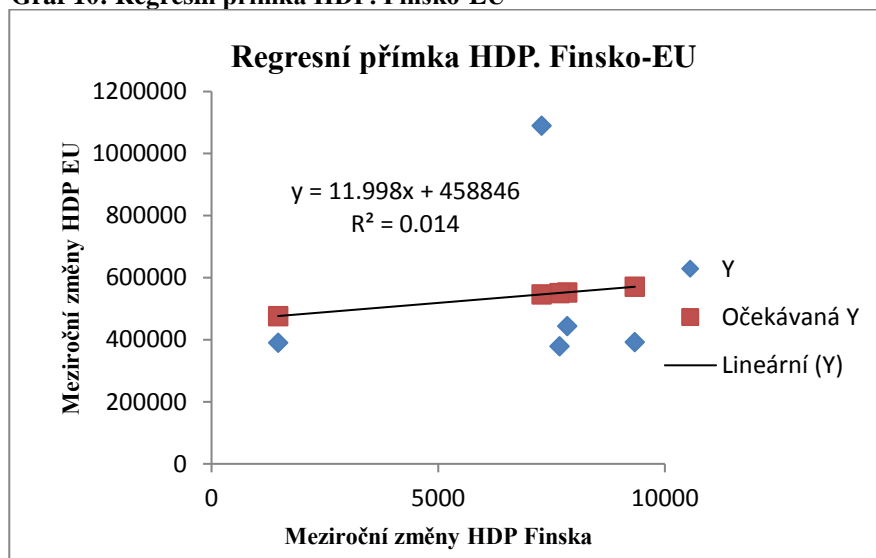
Pro zjištění vlivu, který působila hodnota HDP Finska na hodnotu HDP EU během prvních 5 let členství, byly hodnoty HDP přepočítány v podobě meziročních změn. Zdroj dat pochází z databáze Eurostatu. Přepočítané hodnoty lze najít v příloze číslo 3. Z důvodu velkého rozsahu čísel byly základní přepočty provedené v MS EXCEL a zapsány do výchozí tabulky.

Tabulka 8: Výpočty v Excelu

rok	x	y	xy	x ²	y ²
1	1467.8	391125.1	574093421.8	2154436.84	1.52979E+11
2	7845	444799.2	3489449724	61544025	1.97846E+11
3	7678.2	379195.9	2911541959	58954755.24	1.4379E+11
4	7281.1	1089840.3	7935236208	53014417.21	1.18775E+12
5	9338	392537.2	3665512374	87198244	1.54085E+11
Součet	33610.1	2697497.7	18575833687	262865878.3	1.83645E+12
Průměr	6722.02	539499.54	3715166737	52573175.66	3.6729E+11

Zdroje: vlastní zpracování, viz příloha 3

Graf 10: Regresní přímka HDP. Finsko-EU

Regresní rovnice, která popisuje závislost vývoje HDP-EU na vývoji HDP Finska, byla vypočtena pomocí vzorce:

$$b = \frac{\overline{y\bar{x}} - \bar{y} \cdot \bar{x}}{\overline{x^2} - (\bar{x})^2} = 11.998;$$

$$a = \bar{y} - b\bar{x} = 458.846$$

Následně bude mít rovnice tvar:

$$y = 11.998x + 458.846.$$

Pro další analýzu byly zjištěny koeficienty korelace, determinace a elasticity.

Pro výpočet koeficientu korelace je potřeba provést určení standardních chyb x a y . Hodnoty standardních chyb byly zjištěny pomocí vzorce:

$$\sigma_x = \sqrt{\overline{x^2} - (\bar{x})^2} = 2718,018$$

$$\sigma_y = \sqrt{\overline{y^2} - (\bar{y})^2} = 276098,992$$

Koeficient korelace r_{xy} lze tedy spočítat pomocí vzorce:

$$r_{xy} = \frac{\overline{y\bar{x}} - \bar{y} \cdot \bar{x}}{\sigma_x^2} \cdot \frac{\sigma_x}{\sigma_y} = 0,118 = 11,8 \%$$

Tato hodnota je poměrně malá a vypovídá o relativně malé závislosti mezi ukazateli HDP EU a HDP Finska.

Koeficient elasticity E lze spočítat pomocí vzorce:

$$E = b \cdot \frac{\bar{x}}{\bar{y}} = 0,1495 \%$$

Tato hodnota vypovídá o tom, že při změně HDP Finska v průměru o 1%, se HDP EU zvýší v průměru o 0,1495%.

Koeficient determinace R se rovná hodnotě $r_{xy}^2 = 0,01395$ nebo 1,4 %. Tedy 1,4 % z celkové variability lze vysvětlit jednoduchým lineárním modelem.

Pomocí T-testu lze ověřit významnost korelačního koeficientu. Pro T-test byla nalezena hodnota t-statistiky, pomocí vzorce:

$$t = \frac{r}{\sqrt{1 - r^2}} \cdot \sqrt{n - 2}$$

Hodnota t-statistiky se rovná = 0,206.

Dále je potřeba porovnat testovací statistiku s t-kritickou hodnotou. Stupeň volnosti pro zkoumaný statistický soubor se rovná **3** ($n-2$, kde n je počet let). Test byl proveden na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Podle tabulky kritických hodnot Studentova t-rozdělení⁴² je kritická hodnota $(0,95, 3) = 2,353$.

⁴² [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://ach.upol.cz/user-files/intranet/tabulky-1-1505723257.pdf>

T-statistika je menší než kritická hodnota T, nulová hypotéza se nezamítá, bylo tedy zjištěno, že korelační koeficient je nevýznamný.

4.4 Regresní analýza HDP (Rakousko-EU).

Stejným způsobem byla provedena regresní analýza pro vyhodnocení vlivu HDP Rakouska na HDP EU. Zdroj dat pochází z databáze Eurostatu. Přepočítané hodnoty lze najít v příloze číslo 3.

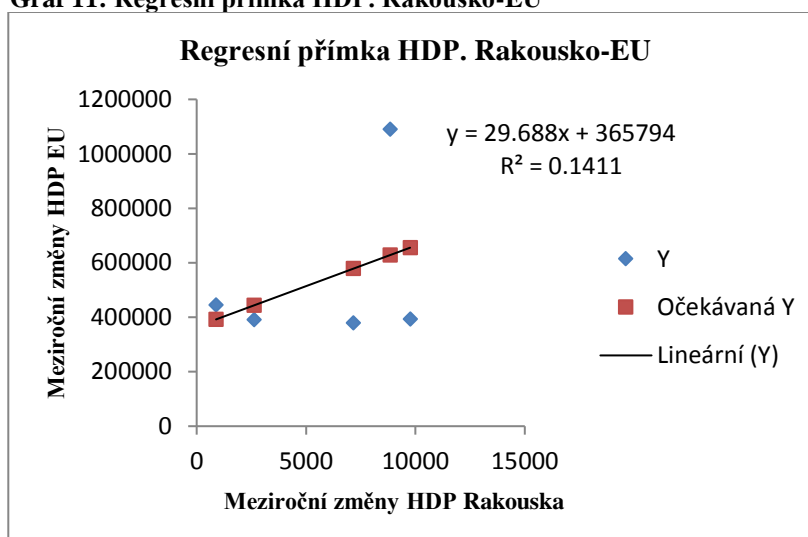
Z důvodu velkého rozsahu čísel byly základní přepočty provedené v MS EXCEL a zapsány do výchozí tabulky:

Tabulka 9: Výpočty v Excelu

rok	x	y	xy	x ²	y ²
1995	2616.8	391125.1	1023496162	6847642.24	1.52979E+11
1996	885.6	444799.2	393914171.5	784287.36	1.97846E+11
1997	7158.2	379195.9	2714360091	51239827.24	1.4379E+11
1998	8838.7	1089840.3	9632771460	78122617.69	1.18775E+12
1999	9755.9	392537.2	3829553669	95177584.81	1.54085E+11
Součet	29255.2	2697497.7	17594095554	232171959.3	1.83645E+12
Průměr	5851.04	539499.54	3518819111	46434391.87	3.6729E+11

Zdroje: vlastní zpracování, viz. příloha 3

Graf 11: Regresní přímka HDP. Rakousko-EU

Regresní rovnice, která popisuje závislost vývoje HDP-EU na vývoji HDP Rakouska byla vypočtena pomocí vzorce:

$$b = \frac{\overline{y\bar{x}} - \bar{y} \cdot \bar{x}}{\overline{x^2} - (\bar{x})^2} = 29.688;$$

$$a = \bar{y} - b\bar{x} = 365.794$$

Následně bude mít rovnice tvar:

$$y = 29.688x + 365.794.$$

Pro další analýzu byly zjištěny koeficienty korelace, determinace a elasticity.

Pro výpočet koeficientu korelace je potřeba provést určení standardních chyb x a y. Hodnoty standardních chyb byly zjištěny pomocí vzorce:

$$\sigma_x = \sqrt{\overline{x^2} - (\bar{x})^2} = 3492,81$$
$$\sigma_y = \sqrt{\overline{y^2} - (\bar{y})^2} = 276098,992$$

Koeficient korelace r_{xy} lze tedy spočítat pomocí vzorce:

$$r_{xy} = \frac{\overline{y \cdot x} - \bar{y} \cdot \bar{x}}{\sigma_x \sigma_y} = 0,3755 = 37,5\%$$

Tato hodnota je poměrně malá a vypovídá relativně malé závislosti mezi ukazateli HDP EU a HDP Rakouska.

Koeficient elasticity E lze spočítat pomocí vzorce:

$$E = b \cdot \frac{\bar{x}}{\bar{y}} = 0,322\%$$

Tato hodnota vypovídá o tom, že při změně HDP Rakouska v průměru o 1%, se HDP EU zvýší v průměru o 0,322%.

Koeficient determinace R se rovná hodnotě $r_{xy}^2 = 0,141$ nebo 14,1%. Tedy 14,1% z celkové variability lze vysvětlit jednoduchým lineárním modelem.

Pomocí T-testu lze ověřit významnost korelačního koeficientu. Pro T-test byla nalezena hodnota t-statistiky, pomocí vzorce:

$$t = \frac{r}{\sqrt{1 - r^2}} \cdot \sqrt{n - 2}$$

Hodnota t-statistiky se rovná = 0,702.

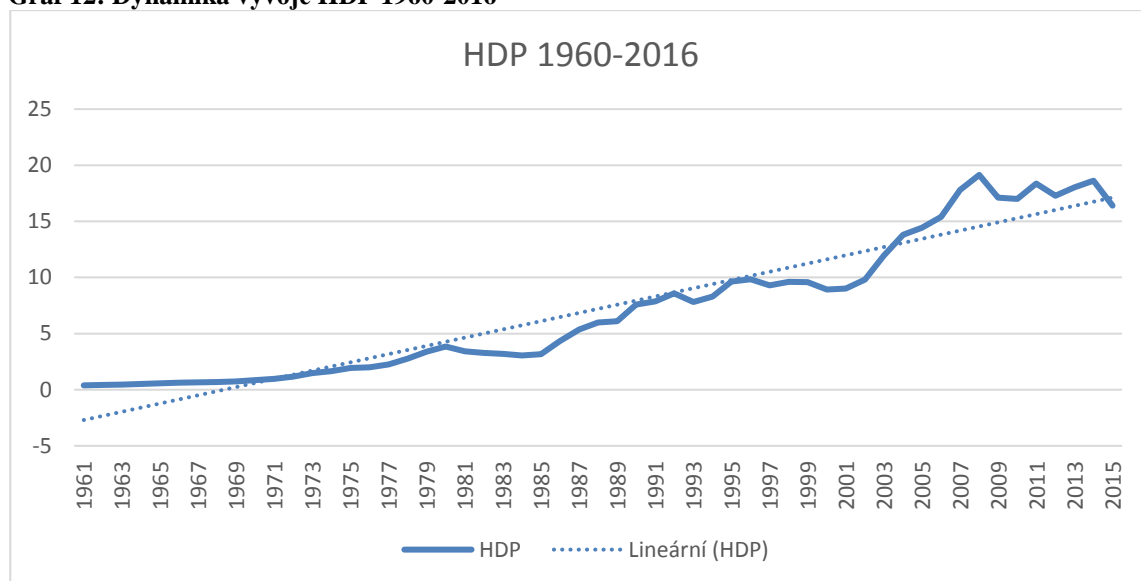
Dále je potřeba porovnat testovací statistiku s t-kritickou hodnotou. Stupeň volnosti pro zkoumaný statistický soubor se rovná **3** (n-2, kde n je počet let). Test byl proveden na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Podle tabulky kritických hodnot Studentova t-rozdělení⁴³ je kritická hodnota (0,95, 3) = 2,353. T-statistika je menší než kritická hodnota T, nulová hypotéza se nezamítá, bylo tedy zjištěno, že korelační koeficient je nevýznamný.

⁴³ [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://ach.upol.cz/user-files/intranet/tabulky-1-1505723257.pdf>

4.5 Analýza dopadů rozšiřování EU na jeho HDP.

Pro analýzu dynamiky vývoje HDP byly použity dostupné údaje ze Světové banky. Z důvodů neexistence dřívějších dat byly použity data od roku 1960 do roku 2016. Světová banka představuje údaje vypočítané v dolarech, proto byly pro analýzu vybrány přepočítané indexy, pomocí kterých lze zjistit tendenci růstu nebo poklesu. Všechny výpočty lze najít v příloze této práce. Z grafu číslo 12 lze určit, že průběh křivky HDP má rostoucí trend.

Graf 12: Dynamika vývoje HDP 1960-2016

Zdroje: Světová banka, vlastní zpracování, 2018

Fáze před prvním rozšířením lze ohodnotit jako relativně stabilní období. Průměrné tempo růstu před prvním rozšířením bylo na úrovni 11,46 %.

V procesu prvního rozšíření přistoupily do EU poměrně vyspělé státy. Během prvního rozšíření zasáhla členy EU ropná krize, což mohlo způsobit zpomalení o 0,35 % průměrného tempa růstu (11,11 %).

Při druhém rozšíření přistoupilo do EU Řecko. Hned během prvního roku členství Řecka došlo poprvé od roku 1960 k propadu HDP, a to o -11,5 %. Lze tedy pozorovat, že do EU vstoupila poprvé absolutně odlišná ekonomika, která doposud zůstává jednou z nejslabších ekonomik Evropské unie. Úroveň HDP pokračovala klesajícím trendem až do roku 1985. Průměrné tempo růstu se snížilo na hodnotu 4,89 %.

Při třetím rozšíření přinesly ekonomiky Portugalska a Španělska pozitivní vliv na úroveň HDP. První rok členství Španělska a Portugalska byl zaznamenán přírůstek 37,13 % a průměrné tempo růstu se během období před dalším rozšířením navýšilo o 4,37 % (9,26 %).

Při čtvrtém rozšíření EU přistoupily do Společenství neutrální státy, které na rozdíl od členů předchozích období, měly relativně vyspělou ekonomiku. Lze tedy konstatovat, že pokračování integrace v podobě přistoupení Rakouska, Finska a Švédska, ovlivnila pozitivně úroveň HDP EU hned první rok svého členství. Oproti předchozímu roku vzrostla v roce 1995 úroveň HDP o hodnotu 15,99 %. Avšak, průměrné tempo růstu HDP kleslo o -5,17 % (4,09 %). Lze konstatovat, že pozitivní efekt přistoupení nových členů se objevil pouze v první rok členství.

Při pátém (východním) rozšíření, kdy do EU vstoupil největší počet nových členů, lze pozorovat rostoucí trend a pozitivní vliv na hodnotu HDP. Rok přistoupení zaznamenal nárůst HDP o 15,47 %. Průměrné tempo růstu sledovaného období se navýšilo o 4,74 % (8,83 %) vůči období předchozímu. Při šestém rozšíření ovlivnilo přistoupení Rumunska a Bulharska úroveň HDP o poměrně stejnou hodnotu jako ovlivnily země pátého rozšíření. V roce 2007 byl zaznamenán přírůstek o 15,52 %. Avšak v roce 2009 zasáhla ekonomiky světa krize, kde se objevil propad o -10,64 %, a proto průměrné tempo růstu zůstalo na hodnotě 0,22 %.

Vstup Chorvatska v období sedmého rozšíření nebylo v zásadě ničím šokujícím. Vzestup HDP EU během prvního období členství ukázal hodnotu 4,26 %. V průměrném tempu růstu od roku 2013 do roku 2016 se objevil klesající trend, kvůli propadu ekonomiky v roce 2015 a zůstalo na úrovni -2,93 %.

5 Výsledky a diskuse

K vyhodnocení výsledků dané práce byly použity hlavní aspekty z teoretické a praktické části. V průběhu postupné integrace jednotlivých členů lze pozorovat, jak se změnil celkový přístup ke kandidátům. Tato změna souvisí s tím, že evropská integrace pokračuje ve směru svého vývoje a snaží se nadále posilovat zájem o přistoupení jiných států k EU. Avšak, v porovnání s integračními procesy, které probíhaly na začátku vývoje budoucí EU lze pozorovat, že do EU v této fázi přistoupily ekonomicky vyspělé státy. Výjimkou dané etapy je Řecko, které jak na prvních etapách, tak i v současnosti zůstává nejslabší ekonomikou EU. V dané souvislosti nelze upřímně konstatovat, že vstup země do EU působil negativně. Jde tedy více o vnitřní záležitosti. Jak bylo zmíněno v teoretické části, jedním z hlavních důvodů slabé ekonomiky Řecka byla neschopnost vlády v plné výši plnit požadované reformy.

První rozšíření EU (Dánsko, Irsko, Spojené království) proběhlo jak pro EU, tak i pro nové členy, bez zásadních problémů. Jedním z důvodů přirozeného přistoupení k EU bylo to, že Dánsko a Spojené království byly přibližně na stejné ekonomické úrovni. Irsko, které dříve bylo v přímé závislosti na Spojeném království, vyšlo díky novým možnostem na kapitalistický trh a finančně hodně přispělo do svého rozvoje.

Třetí rozšíření EU (Španělsko a Portugalsko) lze vyhodnotit tak, že celkový efekt od přistoupení k EU přispěl k normalizaci ekonomiky přistupujících států. Avšak třetí rozšíření EU mělo své nedostatky. Jedním z nedostatků portugalského a španělského růstového modelu byla soukromá spotřeba. Úroveň této spotřeby byla vždy vyšší než úroveň výroby. Portugalsko a Španělsko jsou také zcela závislé na bankovním financování a na dovozu zboží a služeb.

Čtvrté rozšíření EU (Finsko, Švédsko a Rakousko) bylo jak pro nové, tak i pro staré členy samozřejmým pokračováním prohloubení integrace EU. Ve své podstatě byl ekonomický rozvoj nových členů velmi výrazně ovlivněn světovou situací na přelomu devadesátých let. Na druhou stranu byly země, v porovnání s přechozími integracemi, očividně ekonomicky připravenými ke vstupu do EU, což v mnohém přispělo k překonání překážek.

Páté rozšíření EU (východní rozšíření) je nejtěžší etapou vývoje EU. Historické rozdíly v rozvoji regionů západní a východní Evropy je základem myšlenky východní integrace, kde lze pozorovat různé přístupy obou částí Evropy do moderních integračních procesů. Různými směry se celá Evropa dostala do federativního stavu. Jádrem myšlení západní integrace byla myšlenka integrace prostřednictvím přidávání dalších prostorů (prostřednictvím územní expanze). Ve východních

myšlenkách existovalo jádro vnitřní integrace zaměřené na zjednodušení vztahů v historickém, ekonomickém a celním prostoru. Ekonomické přínosy východního rozšíření EU jsou však mnohem patrnější pro země střední a východní Evropy a pro pobaltské země, než pro „staré“ členské státy EU. Tento model je vysvětlen skutečností, že „noví“ členové dostávají další pobídky k rozvoji své ekonomiky. Jako příklad lze uvést rostoucí platy, životní standardy a zavádění výroby špičkových technologií. EU navíc přiděluje značné dotace a zvýhodněné půjčky na podporu zemědělství a dalších odvětví hospodářství.

Šesté rozšíření EU (Bulharsko a Rumunsko) bylo ve své podstatě logickým pokračováním východního rozšíření. Transformace začala z předělání silně deformované vnější i vnitřní ekonomické struktury. Neefektivní formy majetku, obrovská přerozdělovací role státu, nízká účinnost a produktivita, vysoké latentní přezaměstnanosti, izolace od konkurence ze světového trhu, velké dluhy a mnoho dalších faktorů, měly Bulharsko a Rumunsko přetransformovat. Překonání takového dědictví bylo nemožné bez ekonomických a sociálních změn. Dnes lze konstatovat, že hlavním cílem vstupu Bulharska a Rumunska do Evropské unie je úkol zajistit mezinárodní bezpečnost v regionu. To se vysvětluje poměrně širokou podporou sociálně-ekonomických a politických reforem. Díky podpoře Evropské unie, která Bulharsko a Rumunsko stimulovala za účelem urychlení a optimalizace transformace, začaly vlády těchto zemí prosazovat nezbytné reformy s cílem splnění kritérií EU.

Sedmé rozšíření EU (Chorvatsko). Počáteční přínosy vstupu Chorvatska do EU lze považovat za nárůst vývozu chorvatského zboží, nárůst přílivu zahraničních turistů, zvýšení přílivu přímých zahraničních investic a otevření příležitostí k využití významných finančních prostředků, pocházejících z různých evropských fondů. Avšak, spolu s těmito pozitivními posuny, vznikly potíže zásadnějšího charakteru. Společný trh EU skutečně zajistil svobodu hospodářské soutěže v souladu se společnými pravidly. Pro Chorvatsko se ovšem ukázalo zhoršení situace podniků a celého průmyslu, které byly dříve chráněny vysokými cly a státní podporou.

Ke splnění jednoho z cílů práce byly použity makroekonomické analýzy, které pomohly zjistit dopady rozšiřování EU jak na vybrané členy tak i na ekonomiku celého EU. Pomocí porovnání průměrného tempa růstu v letech před vstupem a po vstupu do EU lze vyjádřit částečný integrační efekt analyzovaných zemí (Finsko a Rakousko)

Tabulka 10: Hodnocení přistoupení do EU. Finsko

Finsko	HDP	Nezaměstnanost	Inflace	Obchodní bilance	Veřejný dluh
před vstupem	-1,63%	40,5%	-4,2 %	106,2 %	31,8 %
po vstupu	5,83%	-8,17 %	-17,23 %	4,24%	-5,06 %
	pozitivní	pozitivní	pozitivní	negativní	pozitivní

Zdroje: Vlastní zpracování

Podle tabulky číslo 10 se pouze u jednoho ukazatele objevil negativní vliv v podobě zpomalení vývoje obchodní bilance. V tomto případě lze zmínit, že zpomalení vývoje obchodní bilance je přirozeným efektem pro každý přistupující stát, protože po vstupu do EU se významně mění pohyb zboží. Každý nově přistupující stát potřebuje více času na stabilizaci situace s dovozem a vývozem během vzniklých pozitivních a negativních změn v oblasti obchodu. Podle tabulky číslo 10, lze tedy jednoznačně pozorovat, že Finsko ekonomicky prospělo od vstupu do EU.

Tabulka 11: Hodnocení přistoupení do EU. Rakousko

Rakousko	HDP	Nezaměstnanost	Inflace	Obchodní bilance	Veřejný dluh
před vstupem	3,25 %	6,57 %	-9,57 %	79,07 %	4,28 %
po vstupu	2,99 %	1,32 %	-5,44 %	>0	-0,65 %
	neutrální	pozitivní	negativní	pozitivní	pozitivní

Zdroje: Vlastní zpracování

Podle tabulky číslo 11 lze zmínit, že ekonomické ukazatele Rakouska měly relativně stabilní charakter, než ukazatele Finska. Jak v případě Finska, tak i v případě Rakouska, lze negativně vyhodnotit ukazatel obchodní bilance. Avšak důležitým bodem je, že Rakousko překonalo zápornou hranici a po vstupu do EU pokračovalo kladným směrem. V případě finského přistoupení do EU došlo k oslabení tempa růstu obchodní bilance, avšak tento ukazatel nevedl do záporného stavu. Přistoupení Rakouska do EU vyvolalo pozitivní vliv na ukazatel veřejného dluhu, který poprvé začal klesat právě po přístupu země do EU. Neutrální vliv byl zaznamenán pouze u ukazatele HDP, kde se tempo růstu oslabilo pouze o 0,26 %. Tempo růstu ukazatele nezaměstnanosti vykazuje výrazné zlepšení. Vstup do EU pomohl Rakousku oslabit růst nezaměstnanosti v zemi. Celkem lze vyhodnotit pozitivní vliv od vstupu země do EU.

Při hodnocení ekonomického vlivu nově přistupujících států na ekonomiku EU byla použita regresní analýza. V tabulce číslo 12 byly zaznamenány výsledky výpočtů regresní rovnice a koeficientu korelace.

Tabulka 12: Výsledky vlivu Finska a Rakouska na ekonomiku EU.

	Regresní rovnice	Koeficient korelace
Finsko	$y = 11.998x + 458.846$	11,8 %
Rakousko	$y = 29.688x + 365.794.$	37,5 %

Zdroje: Vlastní zpracování

Jednou z příčin nízkých výsledků je to, že se regresní analýza počítá při větším množství dat. Proto analýza vlivu na ekonomiku EU nemůže být jednoznačně přesná. Druhou příčinou je to, že na ukazatele má vliv i ekonomická a politická situace ve světě. Avšak lze mezi sebou porovnat výsledky u analyzovaných zemí. Podle provedené analýzy mělo Rakousko, v prvních pěti letech členství, větší přínos pro EU.

Pro vyhodnocení efektu od přistoupení nových členů na HDP EU byly vybrány procentuální meziroční změny HDP v letech přistoupení nových členů do EU.

Tabulka 13: Vyhodnocení meziročních změn HDP

Rok přistoupení nových členů	Meziroční změna HDP (v %)
1973 (1)	26,97 %
1981 (2)	-11,57 %
1986 (3)	37,12 %
1995 (4)	15,99 %
2004 (5)	15,47 %
2007 (6)	15,52 %
2013 (7)	4,26 %

Zdroje: Vlastní zpracování

Největší pozitivní vliv na HDP EU mělo první, třetí a čtvrté rozšíření. Přibližně stejně vzrostla ekonomika během pátého a šestého rozšíření. Sedmé rozšíření lze považovat v porovnání s ostatními jako za neutrální. Nejhorší meziroční propad byl u druhého rozšíření.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaký vliv má rozšíření Evropské unie na přístupující státy a na celkovou ekonomiku EU.

V teoretické části jsou popsány hlavní ekonomické aspekty: ekonomická situace zemí před vstupem do EU a poté dopady vyvolané členstvím v EU. Při zjišťování stavu ekonomik kandidátů byla použita u každé vlny rozšíření především odborná literatura, zaměřena na ekonomickou historii. Praktická část obsahuje analýzy makroekonomických ukazatelů vybraných států, které přistoupily k EU v roce 1995. Makroekonomickou analýzou byly důkladně prozkoumány stavy ekonomik těsně před a po vstupu do EU. Vybrané země názorně ukazují, jak se může měnit ekonomika zemí v průběhu integrace a představují přehled o pozitivních či negativních dopadech. Jako výsledek analýzy lze považovat, že integrace Finska a Rakouska měla pozitivní vliv na ekonomiky přístupujících zemí.

V druhé části byla použita regresní analýza, která vysvětluje vztahy mezi vybranými novými členy EU a ekonomikou EU jako celku. Na závěr je nutnost podotknout, že výsledky regresní analýzy jsou z důvodu zkoumání poměrně krátkého období relativně přibližné. Podle dané analýzy, větší přínos pro EU mělo Rakousko, než Finsko. Avšak byla nalezena relativně malá závislost vývoje HDP EU na vývoj HDP Finska a Rakouska. Dále byl prozkoumán ukazatel HDP EU v období od 1960 do 2016, kde byly nalezeny pozitivní, neutrální a negativní meziroční výsledky v jednotlivých letech přijetí nových států. Za nejlepší výsledek lze považovat třetí rozšíření EU a nejhorší výsledek má druhé rozšíření.

Jako výsledek práce lze konstatovat, že ve světě neexistuje jednotné tvrzení o tom, jaký má vliv (pozitivní, neutrální, negativní) proces rozšiřování Evropské unie. Evropská unie nyní zahrnuje příliš různě ekonomicky vyspělé a méně vyspělé země, a proto budou vždy existovat jak pozitivní, tak i negativní postoje ohledně procesu rozšiřování. Lze však zmínit, že pozitivním jevem je dnešní stabilita, která byla použita za osnovu ideje o rozšiřování hranic EU.

7 Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje:

- LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.
- RAIS, Karel a Miloš DRDLA. *Evropská unie: instituce, ekonomická, bezpečnostní a sociální politika*. Praha: Computer Press, 2002. Business books (Computer Press). ISBN 80-722-6819-8.
- FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2.
- RAIS, Karel a Miloš DRDLA. *Evropská unie: instituce, ekonomická, bezpečnostní a sociální politika*. Praha: Computer Press, 2002. Business books (Computer Press). ISBN 80-722-6819-8.
- STREJČEK, Petr. *Evropský integrační proces*. Brno: B.I.B.S., a.s, Lidická 81, 602 00, Brno, 2016. ISBN 978-80-87255-68-1.
- KARPOVÁ, Eva. *Hospodářský vývoj Rakouska, Švédska a Finska po vstupu do Evropské unie: komparativní souvislosti a charakteristiky významné pro země střední a východní Evropy*. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1072-3.
- TUNKROVÁ, Lucie. *Ekonomická integrace Evropské unie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3659-3.
- GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0111-7.
- TUNKROVÁ, Lucie a Robert ZBÍRAL. *Prosazování národních zájmů členských zemí EU: (Velká Británie, Irsko a Dánsko)*. Olomouc: Právnická fakulta Univerzity Palackého, 2011. ISBN 978-80-87382-12-7.
- FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-015-2.
- CIHELKOVÁ, Eva. *Evropská ekonomická integrace: procesy, politiky, governance*. V Praze: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1835-0.
- ROVNÁ, Lenka, Zuzana KASÁKOVÁ a Jan VÁŠKA, ed. *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii: europeizace vybraných zemí EU*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. ISBN 978-80-87134-10-8.
- FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Europe: revue littéraire mensuelle*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Paris: Centre national des Lettres, 1923. ISBN 978-80-7379-014-11.

Elektronické zdroje:

Tabulka kritických hodnot Studentova t rozdělení: Chajdiak J., Rublíková E., Gudába M.: Štatistické metódy v praxi. Statis, Bratislava 1997 [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z:

<http://ach.upol.cz/user-files/intranet/tabulky-1-1505723257.pdf>

Greece Economic Policy after 1974 [online]. The Library of Congress Country Studies and the CIA World Factbook [cit. 2018-01-18]. Dostupné z:

https://photius.com/countries/greece/economy/greece_economy_economic_policy_afte~172.html

Evropa 2020: Evropa 2020: stručné shrnutí [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/europe2020/index_cs.htm

SLUŽBENI POTPUNI REZULTATI DRŽAVNOG REFERENDUMA [online]. [cit. 2017-02-22].

Dostupné z: <http://www.izbori.hr/2012Referendum/rezultati/rezultati.html>

CountryEconomy.com: Finland National Debt [online]. [cit. 2018-01-08]. Dostupné z:

<https://countryeconomy.com/national-debt/finland>

CountryEconomy.com: Austria National Debt [online]. [cit. 2018-01-08]. Dostupné z:

<https://countryeconomy.com/national-debt/austria>

Korelační analýza [online]. [cit. 2018-02-8]. Dostupné z:

<http://kps.pedf.cuni.cz/skalouda/pokrocili/korelacni.htm>

8 Přílohy

8.1 Makroekonomické přepočty. 1990-2000 – Finsko.

Tabulka 14: Makroekonomické ukazatele Finska. Tabulka pro vlastní výpočty.

Rok	HDP v tržních cenách (mil. EUR)	Nezaměstnanost (v %)	Inflace (deflátor HDP v %)	Saldo obchodní bilance (% HDP)	Veřejný dluh (% HDP)
1990	111.457,4	3,1	5,202	(-1,55)	13,85
1991	103.366,9	6,5	1,559	(-0,95)	21,88
1992	86.878,6	11,6	0,929	0,85	39,26
1993	76.137	16,2	1,804	4,59	54,11
1994	87.175,3	16,4	1,843	5,64	56,12
1995	102.650,9	17	4,196	7,46	55,1
1996	104.118,7	15,6	(-0,1)	6,92	55,3
1997	111.963,7	15	2,119	7,34	55,2
1998	119.641,9	13,2	3,111	7,92	46,9
1999	126.923	11,7	0,947	8,97	44,1
2000	136.261	11,1	1,63	9,18	42,5

Zdroje: Vlastní zpracování, Eurostat, Světová banka, <https://countryeconomy.com/national-debt/finland>, 2018

Tabulka 15: HDP. 1990-1995 - Finsko

	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995
Meziroční tempo růstu	-7,258	-15,95	-12,36	14,49	17,75
	0.927412	0.840488	0.876361	1.144979	1.177523
					0.983673
Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995					-1,63%

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018

Tabulka 16: HDP. 1995-2000 - Finsko

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Meziroční tempo růstu	1,42	7,53	6,85	6,08	7,35
	1.014299	1.075347	1.068578	1.060857	1.073572
					1.058283
Průměrné tempo růstu v letech 1995-2000					5,83%

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018

Tabulka 17: Nezaměstnanost. 1990-1995 - Finsko

	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995
Meziroční tempo růstu	109,67	78,46	39,65	1,23	3,65
	2.096774	1.784615	1.396552	1.012346	1.036585
					1.405456
Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995					40,5%

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 18: Nezaměstnanost. 1995-2000 - Finsko**

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Meziroční tempo růstu	-8,23	-3,84	-12	-11,36	-5,12
	0.917647	0.961538	0.88	0.886364	0.948718
					0.91827934
Průměrné tempo růstu v letech 1995-2000					-8,17 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 19: Inflace. 1990-1995 - Finsko**

	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995
Meziroční tempo růstu	-70,3	-40,41	94,18	2,16	127,67
	0.299692	0.595895	1.941873	1.021619	2.276723
					0.957928
Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995					-4,2 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 20: Inflace. 1995-2000 - Finsko**

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Meziroční tempo růstu	-76,16	-	46,81	-69,55	72,12
	0.238322	-	1.468145	0.304404	1.721225
					0.82769518
Průměrné tempo růstu v letech 1995-2000					-17,23 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018

Tabulka 21: Obchodní bilance. 1990-1995 - Finsko

	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995
Meziroční tempo růstu	-	-	440	0,22	32,26
	-	-	5.4	1.228758	1.322695
					2.0627185
Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995					106,2 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 22: Obchodní bilance. 1995-2000 - Finsko**

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Meziroční tempo růstu	-7,23	0,06	7,9	13,25	2,34
	0.927614	1.060694	1.079019	1.132576	1.023411
					1.0423672
Průměrné tempo růstu v letech 1995-2000					4,24%

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 23: Veřejný dluh. 1990-1995 - Finsko**

	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995
Meziroční tempo růstu	57,97	79,4	37,82	3,71	-1,81
	1.579783	1.794333	1.378248	1.037147	0.981825
					1.3180757
Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995					31,8 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 24: Veřejný dluh. 1995-2000 - Finsko**

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Meziroční tempo růstu	0,36	-0,0018	-15,03	-5,97	-3,62
	1.00363	0.998192	0.849638	0.940299	0.963719
					0.9493961
Průměrné tempo růstu v letech 1995-2000					-5,06 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018

Tabulka 25: Aritmetický průměr, Směrodatná odchylka, Variační koeficient. Finsko

Perioda	Aritmetický průměr		Směrodatná odchylka		Variační koeficient	
	1990-1995	1995-2000	1990-1995	1995-2000	1990-1995	1995-2000
HDP	94611,01	116926,53	12120,74	12066,4	12,8	10,3
Nezaměstnanost	11,8	13,9	5,344	2,116	45,29	15,19
Inflace	2,58	2	1,549	1,373	59,84	68,65
Obchodní bilance	2,67	7,96	3,407	0,839	127,47	10,53
Veřejný dluh	40,05	49,85	0,839	5,502	42,02	11,03

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018

8.2 Makroekonomické přepočty. 1990-2000 – Rakousko.

Tabulka 26 Makroekonomické ukazatele Rakouska. Tabulka pro vlastní výpočty.

Rok	HDP v tržních cenách (mil. EUR)	Nezaměstnanost (v %)	Inflace (deflátor HDP v %)	Saldo obchodní bilance (% HDP)	Veřejný dluh (% HDP)
1990	157.105,6	3,2	3	-0,063	55,06
1991	157.428	3,4	3,642	-0,84	56,26
1992	154.297,4	3,6	3,479	-1,29	56,15
1993	150.175,4	4,2	2,757	-0,31	60,77
1994	171.313,2	3,5	2,525	-1,64	63,86
1995	184.351,3	4,4	1,814	-1,16	67,90
1996	186.968,1	5,3	0,938	-1,55	67,80
1997	187.853,7	5,2	1,157	-0,77	63,10
1998	195.011,9	5,5	0,463	-0,18	63,40
1999	203.850,6	4,7	0,224	0,50	66,30
2000	213.606,5	4,7	1,371	1,38	65,70

Zdroje: Světová banka, Eurostat, <https://countryeconomy.com/national-debt/austria>, 2018

Tabulka 27: HDP. 1990-1995 - Rakousko

	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995
Meziroční tempo růstu	0,2	-0,019	-2,67	14,07	7,61
	1.002052	0.980114	0.973285	1.140754	1.076107
					1.032502
Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995					3.25 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018

Tabulka 28: HDP. 1995-2000 – Rakousko

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Meziroční tempo růstu	1,41	0,004	3,81	4,53	4,78
	1.014195	1.004737	1.038105	1.045324	1.047858
					1.0298966
Průměrné tempo růstu v letech 1995-2000					2,99 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 29: Nezaměstnanost. 1990-1995 - Rakousko**

	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995
Meziroční tempo růstu	6,25	0,058	16,66	-16,66	25,71
	1.0625	1.058824	1.166667	0.833333	1.257143
					1.06576276
Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995					6,57 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 30: Nezaměstnanost. 1995-2000 – Rakousko**

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Meziroční tempo růstu	20,45	-0,018	5,76	-14,54	0
	1.204545	0.981132	1.057692	0.854545	1
					1.0132789
Průměrné tempo růstu v letech 1995-2000					1,32 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 31: Inflace. 1990-1995 – Rakousko**

	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995
Meziroční tempo růstu	21,4	-0,044	-20,75	-8,41	-28,15
	1.214	0.955244	0.792469	0.915851	0.718416
					0.9042805
Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995					-9,57 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018

Tabulka 32: Inlace. 1995-2000 – Rakousko

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Meziroční tempo růstu	-48,29	0,23	-59,98	-51,61	512,053
	0.517089	1.233475	0.400173	0.483801	6.120536
					0.9455402
Průměrné tempo růstu v letech 1995-2000					-5,44 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 33: Obchodní bilance. 1990-1995 – Rakousko**

	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995
Meziroční tempo růstu	1233,33	0,53	-75,96	429,03	-29,26
	13.33333	1.535714	0.24031	5.290323	0.707317
					1.790702
Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995					79,07 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 34: Obchodní bilance. 1995-2000 – Rakousko**

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Meziroční tempo růstu	33.62069	-0.50323	-76.6234		
	1.336207	0.496774	0.233766	(-2.77778)	2.76
			0.53736763		2.76
Průměrné tempo růstu v letech 1995-2000			-46.26%		

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018**Tabulka 35: Veřejný dluh. 1990-1995 – Rakousko**

	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995
Meziroční tempo růstu	2,17	-0,19	8,22	5,084	6,32
	1.021794	0.998045	1.08228	1.050847	1.063263
					1.04281366
Průměrné tempo růstu v letech 1990-1995					4,28 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018

Tabulka 36: Veřejný dluh. 1995-2000 – Rakousko

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Meziroční tempo růstu	-0,14	-6,93	0,47	4,57	-0,904
	0.998527	0.930678	1.004754	1.045741	0.99095
					0.9934342
Průměrné tempo růstu v letech 1995-2000					-0,65 %

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018

Tabulka 37: Aritmetický průměr, Směrodatná odchylka, Variační koeficient. Rakousko

Perioda	Aritmetický průměr		Směrodatná odchylka		Variační koeficient	
	1990-1995	1995-2000	1990-1995	1995-2000	1990-1995	1995-2000
HDP	162445.15	195273.68	11755.4	10432.8	7.2	5.3
Nezaměstnanost	3.7	4.9	0.43	0.39	11.6	7.8
Inflace	2.8	0.9	0.609	0.53	21.2	53.8
Obchodní bilance	-0.8	-0.2	0.55	0.99	-62.2	-377
Veřejný dluh	60	65.7	4.67	1.9	7.7	2.8

Zdroje: Vlastní zpracování, 2018

8.3 Meziroční změny HDP 1995-2000. EU, Finsko, Rakousko

Tabulka 38: Meziroční změna HDP. 1995-2000 – EU, Finsko, Rakousko

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
HDP-EU v tržních cenách (mil.EUR)	7358233.1	7749358.2	8194157.4	8573353.3	9663193.6	10055730.8
Meziroční změna	391125.1	444799.2	379195.9	1089840.3	392537.2	
HDP-Finska v tržních cenách (mil.EUR)	102650.9	104118.7	111963.7	119641.9	126923	136261
Meziroční změna	1467.80000	7845.00000	7678.20000	7281.10000	9338.00000	
HDP-Rakouska v tržních cenách (mil.EUR)	184351.3	186968.1	187853.7	195011.9	203850.6	213606.5
Meziroční změna	2616.80000	885.60000	7158.20000	8838.70000	9755.90000	

Zdroje: Eurostat, vlastní zpracování, 2018

8.4 Analýza HDP EU 1960-2016

Tabulka 39: Analýza HDP EU: 1960-2016

Rok	HDP v (bill. \$)		Meziroční tempo růstů	Geometrický průměr	Průměrné tempo růstu
1960	0.358941481	1.08873	100		
1961	0.390791519	1.09242	8.873323448		
1962	0.426910352	1.10164	9.242481131		
1963	0.470299472	1.10823	10.1635204		
1964	0.521200319	1.08901	10.82307119		
1965	0.567593387	1.08403	8.901197157		
1966	0.615287019	1.07457	8.402781519		
1967	0.661170321	1.0394	7.457219173		
1968	0.687217214	1.09834	3.939513284		
1969	0.75480025	1.13314	9.83430491		
1970	0.855292146	1.13118	13.31370735		
1971	0.967486236	1.19733	13.11763365		
1972	1.158401562	1.26971	19.73313094	1.11459845	11.45984543
1973	1.47083286	1.12387	26.97089746		
1974	1.653028067	1.16581	12.38721356		
1975	1.927117027	1.03568	16.58102273		
1976	1.995883365	1.13244	3.568352979		
1977	2.260221868	1.2255	13.24418593		
1978	2.769905163	1.22129	22.5501444		
1979	3.382851307	1.14142	22.12877725		
1980	3.861239353	0.88483	14.1415629	1.11109914	11.10991364
1981	3.416534451	0.96243	-11.51715451		
1982	3.288164388	0.9693	-3.757317976		
1983	3.18722043	0.96015	-3.069918219		
1984	3.060219815	1.03351	-3.984682493		
1985	3.162767439	1.37127	3.350988825	1.04886848	4.886847764
1986	4.337015473	1.23734	37.12723291		
1987	5.366348328	1.11545	23.73366803		
1988	5.985919929	1.02106	11.5454973		
1989	6.111982966	1.24004	2.105992697		
1990	7.579123917	1.03781	24.00433639		
1991	7.865713057	1.08968	3.781296402		
1992	8.571123409	0.91184	8.968167876		
1993	7.815484532	1.06189	-8.816100773		
1994	8.299163343	1.15993	6.188724571	1.09263445	9.263445456
1995	9.626424133	1.02233	15.99270595		
1996	9.841349845	0.94393	2.232664062		
1997	9.289515974	1.03402	-5.607298593		
1998	9.605566115	0.99847	3.402223994		
1999	9.590851414	0.92927	-0.153189315		
2000	8.912444182	1.01093	-7.073482877		

2001	9.009859801	1.09022	1.093029221		
2002	9.822705393	1.21731	9.021734083		
2003	11.9572436	1.15467	21.73065484	1.04088513	4.088512893
2004	13.80671077	1.04596	15.46733704		
2005	14.44121736	1.06677	4.595639041		
2006	15.4054197	1.15517	6.676738684	1.08828501	8.82850113
2007	17.7958268	1.07535	15.51666327		
2008	19.13667254	0.89365	7.534607727		
2009	17.10145687	0.99364	-10.63515963		
2010	16.99273116	1.08003	-0.63576872		
2011	18.35257595	0.94211	8.002508741		
2012	17.29020194	1.04261	-5.788691546	1.00215232	0.215232179
2013	18.02688102	1.03359	4.26067364		
2014	18.63242387	0.88076	3.359110518		
2015	16.41070012	1.00467	-11.92396529		
2016	16.48734436	0	0.46703825	0.97068139	-2.931860509

Zdroje: Světová banka, vlastní zpracování, 2018